

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמר

בשבת הגדול

*

ובימי חג הפסח

שנת תשע"א לפ"ק

גליון תרמ"ז

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

תוכן הקונטרס

- א פלפול לשבת הגדול
- ב דרשת שבת הגדול
- ג ליל הסדר
- ד של"ם שבת חוהמ"פ
- ה ליל שביעי של פסח
- ו נעילת החג פסח

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

דרשת שבת הגדול תשע"א לפ"ק

פלפול בסוגיא אוכל חמין של הקדש במועד

(פסחים כט.)

(פסחים מו.) כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב, רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה וכיו. ואי סלקא דעתך דכל שמשחה אותו על מנת לבערו לית לן בה, אם כן אפילו תחמין יכול להשהותו על מנת לבערו אחר יום טוב, ושוב אינו עובר באותו שהייה, ולמה התירו לאפות קודם קריאת שם על ידי הואיל, הא אפשר להשהותה בהיתר בלא שום הואיל ע"כ.

משחה חמין ע"מ לבערו,

איכא דקעביד מעשה, איכא איסורא ולכאורה על זה יש לומר, דבשאגת אריה שם הקשה עוד, דאיך אפשר לומר שהמשחה על מנת לבערו מותר דהוי לאו הניתק לעשה, דאף על גב דמילקא לא לקו, אבל איסורא ודאי איכא אף על פי שקיים העשה לבסוף וכיו. ותמה על עצמך לאוי דגזל ומשכון ופיאה ואונם שגירש, דכל הני הוי להו לאוי שניתק לעשה (מכות מו.), וכי מותר

בגמרא (פסחים כט.) האוכל חמין של הקדש במועד מעל [חייב קרבן מעילה, דקסבר חמין דהקדש בפסח בר דמים הוא ואפסדיה להקדש], ויש אומרים לא מעל. ומפרש רב אשי דהכא בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן קמיפלגי, מאן דאמר מעל כרבי יוסי [דאמר אף תוך זמנו מותר בהנאה, הלכך הוי למפרקיה ולהסיקו תחת תבשילין], ומאן דאמר לא מעל כרבנן [דאמרי חמין בפסח אסור בהנאה] ע"כ. וכתבו התוס' דמכאן מוכיח ר"י שהמשחה חמין בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה, דאי אמרת עובר, אכתי אמאי מעל לרבי יוסי, הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו, ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה, אלא ודאי לא עבר. ומעמא, משום דלא יראה ניתק לעשה, ולכן אינו עובר כשמבערו לבסוף ע"כ.

והנה בשאגת אריה (סימן פא) כתב, דסברת ר"י קשה מאד, דהא תנן

לבוא סוף צנה לבוא. ודלמא במחמץ העיסה בין ידיו איירי, דכהאי גוונא ודאי החימום שבידיו מחמץ, והרי זה עושה מעשה בידים ממש, ועדיף מכפתו בחמה ע"כ. (ועיין עוד בזה בכתר המלך על הרמב"ם שם, ופרי מגדים פתיחה כוללת להי חמץ אות ג), ובשו"ת משכנות יעקב יו"ד סימן (ג).

ואם כן באופה עיסתו ביום טוב, אף שמתחמץ אחר כך, לא נחשב זאת כמעשה אלא כגרמא, וחזרה קושיא לדוכתיה, למה לא יקרא לה שם, וישהה אותו לבערו, דשרי לכתחלה. ועוד דבלאו הכי דחי זאת השאגת אריה, דהא התוסי קאי על הפודה חמץ של הקדש, דקעביד מעשה על ידי שפודה אותו, ואף על פי כן אומר ר"י דשרי משום דמשהה אותו כדי לבערו.

*

עוד הקשה שם בשאגת אריה, מהא דאמר רבי עקיבא (פסחים ה.) אך ביום הראשון תשביתו שאור (שמות יב-טו), מערב יום טוב, או אינו אלא ביום טוב, הרי כתיב כל מלאכה לא יעשה בהם (שם יב-טו), ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה. ואמר רבא עלה שמע מינה מדרכי עקיבא דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. ופירשו התוסי (שם) דאי אמרינן מתוך שרי, אף על גב דבעינן צורך היום קצת, הכא מה שמבערו הוי

לכתחלה לעבור על לאוין הללו כשכוונתו בשעת עבירות הללו לקיים העשה שבו, כגון אונס שגירש על מנת להחזירה, וגזל על מנת להשיב וכו', וכתב דצריך לומר לחלק, דבכל הני לאוי דאמרן, כיון שעושה מעשה בידים איכא איסורא אפילו אם עושה על מנת לקיים העשה שניתק אליהם, אבל לאו דכל יראה וכל ימצא לא קעביד מעשה, לפיכך אם משהה אותו על מנת לבערו ולקיים העשה שבו, לא עביד איסורא כלל. ולפי זה בלאו דכל יראה נמי איכא דעביד מעשה בידים, כגון בקנה או חימצו בתוך הפסח, נמי איכא איסורא אפילו משהה אותו על מנת לבערו ע"ש.

ולפי זה מתיישב גם קושיא הראשונה, מכיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב, הלא יכול להשהותו על מנת לבערו אחר יום טוב, דשאני התם דעביד מעשה דנותן מים על הקמח ועושה עיסתו ביום טוב, ואם לא יאפה אותו, הרי חימצו בידים, ובזה יש איסורא גם במשהה על מנת לבערו.

אמנם גם על זה יש להקשות, דבשו"ת יעבי"ץ (ח"א סימן טו) הקשה על הרמב"ם (הי חמץ ומצה א-ג) שכתב דאינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא אם כן קונה חמץ בפסח, או חימצו, כדי שיעשה בו מעשה, דלכאורה לא הוי אלא גרמא, שאפילו נתן בו שאור, מכל מקום אינו מחמץ מיד, והוי ליה כסוף חמה

שיעבור בבל יראה. וצריכין לומר דכיון דרוצה לקיים החמץ ואינו שורפו, חזינן דדעתיה עליה וחס לשורפו, אם כן אינה עומדת לשריפה ושפיר עובר עליה. ומבואר בתוסי' (פוסה כ"ה: ד"ה לאו), דלא אמרינן כל העומד וכו', כי אם היכא דאיכא מצוה, אבל בדליכא מצוה לא אמרינן כל העומד וכו'. ומעתה זהו כוונת התוסי', דהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותו שחייה, ופעמא משום דלאו הניתק לעשה הוא, ר"ל דהעשה דתשבתו מנתק את הלאו דבל יראה, כיון דאיכא מצות עשה דתשבתו, ומצוה הוא בשריפה, וגם דעתו לבערו, אם כן הלאו ממילא ניתק, דכל העומד לשרוף כשרוף דמי, וליכא שיעור דתותי מיכתת שיעוריה ואינו עובר בבל יראה. ולכן כתב הרמב"ם (הי חמץ א-ג) דבקנה חמץ בפסח או חמצו לוקה, דהא חזינן דאין דעתו לבערו, תו לא שייך לומר דעומד לשרוף, ולא כתותי מיכתת שיעוריה, דהעשה אינו מנתק הלאו, ושפיר איכא שיעורא ע"כ.

באיסור משהו אי אמרינן

כתותי מיכתת שיעורא

והנה היתר זה דמשהה חמץ על מנת לבערו, דשרי משום כתותי מיכתת שיעורא, היינו רק אם אמרינן דחצי שיעור בבל יראה מותר מן התורה (עיין שאנת אריה סימן פא), ואם כן בל יראה צריכה שיעור, וברוצה לבערו כתותי מיכתת שיעורא, ושפיר שרי להשהותו.

צורך ע"כ. והשתא לפי דעת ר"י ז"ל על כרחך האי תשבתו דביום הראשון דכתב רחמנא, אף על גב דמותר להשהותו לכתחלה על מנת לבערו, מכל מקום באינו משהה על מנת לבערו, כמו דעובר על בל יראה הכי נמי עובר על עשה דתשבתו, ואם כן מנא ליה דלית ליה לרבי עקיבא מתוך, דלמא אית ליה, ואפילו הכי ביום טוב לא, דכיון דיכול להשהותו עד סוף הפסח במשהה על מנת לבערו, אם כן אין בהבערה זו צורך כלל, כיון דאפשר בלאו הכי ע"כ.

כתותי מיכתת שיעורא בחמץ העומד לשרוף ונראה דהנה בשאנת אריה (סימן פ) הקשה כמה קושיות על הא דבל יראה הוי לאו הניתק לעשה, חדא דהוי לאו שקדמו עשה דלוקין עליו (מכות טו), דהא אפשר לקיים מצות תשבתו קודם שיעבור הלא תעשה של בל יראה. ועוד דהא אין הלאו שוה להעשה, דנשים מחוייבות בהלאו של בל יראה, ופטורים מעשה דתשבתו דהוי זמן גרמא. ועוד דאין עשה מנתק ב' לאוין, לא יראה ולא ימצא ע"ש.

אמנם בשו"ת מהר"ם מיניץ (סימן ה' בהג"ה) כתב להסביר דברי התוסי' באופן אחר, דלכאורה קשה דכיון דבל יראה יש לו שיעור, כדאמרינן (ביצה ז:) לבית שמאי בככותבת ולבית הלל בכזית, אם כן כיון דחמץ עומד לשרוף, הרי כתותי מיכתת שיעוריה, ואיך אפשר

לא שייך בזה היתרא דכתותי מיכתת שיעורא, דהא אסור גם בכל שהוא, וממילא לדידיה אסור להשהות חמץ על מנת לבערו, ושפיר אמר לא תקרא לה שם עד שתאפה. (ושו"ש הדברים הוא באבני ציון חייג סימן כג).

בשבת וזי"ט שאינו עומד לישרף,

אי שייך כתותי מיכתת שיעורא

אך יש לומר עוד, על פי מה שכתב שם (באבני ציון סימן נז אות ג) בשם ספר מר דרור (פראג תצח) בקו"א (סימן נ), ונר תמיד על מסכת כריתות (דף כי מדפח"ס), דבשבת ויום טוב שאינו עומד לשרוף לא שייך כתותי מיכתת שיעורא, ובאתרוג של ערלה יוצא ביום טוב ראשון, כיון דהיום אינו עומד לשריפה ע"ש. ואם כן כל ההיתר של משהה חמץ על מנת לבערו הוא רק בחול המועד שעומד אז לשריפה, אבל בשבת ויום טוב לא שייך כתותי מיכתת שיעוריה, וממילא אסור להשהותו, ועל כן האופה ביום טוב לא תקרא לה שם עד שתאפה.

וממילא מיושב גם קושיית השאגת אריה, מנא לן דלית ליה לרבי עקיבא מתוך, דלמא אית ליה, ואפילו הכי ביום טוב לא, כיון דיכול להשהותה לבערו אחר יום טוב. ולפי מה שנתבאר דהיתר זה לא שייך ביום טוב גופיה, דכיון דאסור לשורפו ביום טוב, אינה עומדת אז לשריפה, וליכא היתרא דכתותי מיכתת שיעוריה, ועובר על כל יראה

אבל אם אמרינן דגם בכל יראה חצי שיעור אסור מן התורה, והשיעור ניתנה רק לעונשין, אבל איסור יש גם במשהו, אם כן גם אי כתותי מיכתת שיעורא, וחסר חשיבות השיעור, מכל מקום לא גרע מחצי שיעור דאסור. בדבדבר דלא בעי שיעור לא שייך כתותי מיכתת שיעורא, וכמו שכתב הטורי זהב (אה"ע סימן קכד סק"א) דהכותב גט על נייר שאסור בהנאה כשרה, כיון דלא בעי שיעורא ע"כ. ולפי זה כיון דההיתר של משהה חמץ על מנת לבערו הוא מצד כתותי מיכתת שיעורא, אם כן אי בכל יראה אסור גם חצי שיעור, לא שייך ביה כתותי מיכתת שיעורא, ואסור להשהות חמץ גם בעל מנת לבערו.

ובזה יתיישב קושיית השאגת אריה על רבי אליעזר שאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה, והלא מותר להשהות חמץ על מנת לבערו בחול המועד. דהנה ידוע דרבי אליעזר שמותי (שבת קל), ופירש רש"י מתלמידי בית שמאי (ירושלמי ביצה א-ד), ובית שמאי סבירא להו דחמץ בככותבת, ומבואר בשלחן ערוך (או"ח סימן תנ"א) דאין לשין לפסח עיסה גדולה משיעור חלה שהוא מ"ג בצים וחומש ביצה ע"ש. ושיעור חלה הוא אחד ממ"ח, ואם כן אין בו שיעור ככותבת (וכמו שהעיר בזה בתשו"י החם סופר או"ח סימן קכז). וכיון דרבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם, על כרחך דסבירא ליה דגם חצי שיעור אסור בכל יראה, ואם כן

מלקות, אין בו איסור חצי שיעור, והוא משום דהמעם דחצי שיעור אסור מן התורה, הוא משום דחזי לאצטרופי, אם כן לא מהני דך מעמא רק במקום שאם יצטרף עד כשיעור יהיה מועיל למלקות או לכרת, אז על כל פנים חצי שיעור אסור, כין דהך חצי שיעור עושה פעולה לענין צירוף, אבל בלאו דאין בו מלקות, אם כן ליכא חילוק בין כשיעור לפחות מכשיעור, ואינו חזי לאצטרופי, דאף בכשיעור ליכא מלקות, ועל כן בפחות מכשיעור אף איסור ליכא ע"ש. ואם כן האי דינא אי חצי שיעור אסור בכל יראה, תלוי בדין אי יש מלקות על לאו דבל יראה. ולשיטת הרמב"ם דלוקין עליו, אסור גם בחצי שיעור, ולשיטת הרא"ה דאין לוקין אז ליכא איסור בחצי שיעור. ולפי זה האי דינא דמשהה חמץ על מנת לבערו מותר, משום דכתותי מיכתת שיעוריה, הוא רק למאן דאמר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, וממילא מותר בו חצי שיעור דליכא ביה חזי לאצטרופי, דגם אם יצטרף לשיעור אין לוקין, וכיון דכתותי מיכתת שיעורא, שרי לכתחלה להשהותו. אבל למאן דאמר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו, אם כן לוקין על כל יראה, ואסור בו חצי שיעור משום דחזי לאצטרופי, וגם בכתותי מיכתת שיעוריה אסור, כיון דיש בו עכ"פ כל שהוא, ואז אסור להשהותו אפילו על מנת לבערו.

בהשהותו, שפיר הוי צורך קצת, ועל כרחק דלית ליה מתוך.

איסור שאין עליו מלקות,

אי יש איסור בחצי שיעור

ויש לומר עוד, דהנה ידוע פלוגתת הפוסקים אי לוקין על לאו דבל יראה. ויש לומר בזה עוד, דהא מבואר ברמב"ם (הי חמץ א-ג) דאם היה לו חמץ קודם הפסח, ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו, אף על פי שעבר על שני לאוין, אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה בו מעשה. אלא אם כן קנה חמץ בפסח, או חימצו ע"כ. והיינו שמחלק בין עושה מעשה בידיים, או אינו עושה מעשה. אמנם החינוך (מצוה רמא) כתב, כלל זה יהיה בידך, בכל מקום שנאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, אף על פי שעשה בו שום מעשה אינו לוקה עליו מפני כן, מכיון שאפשר לעבור על הלאו מבלי מעשה ע"כ. ואם כן כל יראה שאפשר לעבור עליו גם מבלי מעשה, אין לוקין עליו כלל אף בעשה מעשה. [שוב ראיתי דיש לדון בזה ממה שכתב במנחת חינוך (מצוה יא אות כז) דשיטת הרא"ה הוא רק בעשה מעשה ויכול לעשות הדבר ההוא בלי מעשה, אז אין לוקין, לא כן בחמץ אם אין לו, עשיית החמץ או הקניה אי אפשר בלי מעשה, והווי ליה לאו שיש בו מעשה ע"ש].

והנה בתוס' (מכות ד: ד"ה הא) הביא מהערך, דרבי עקיבא דאמר (שם

והנה בשו"ת קול אריה (וי"ד סימן עט) כתב לבאר, דכאיסור שאין בו

(שבועות ד. תודייה רי"ע) דאיכא למימר דשאני נשבע ומקלל דעביד תרי איסורא, לשיטת הראב"ד (הובא ברין נדרים ב. סודייה ושבועות) דליכא מלקות אלא בנשבע בשם, וגבי מקלל חייב גם כן רק בשם. ואם כן עביד תרי איסורא, דגם נשבע ומקלל בלא שם עביד איסורא, ועוד שהוציא שם שמים לבטלה, ואם כן ליכא למילף משם דלאו שאין בו מעשה לוקין עיי"ב. ולפי זה במקום שיש בי לאוין לוקין גם על לאו שאין בו מעשה דומיא דנשבע ומקלל. (ועיין פרדס יוסף פי קדושים אות כו, שהביא כן בשם ספר מספר צבאם כ"מ דף סא).

אך סברא זו אי יש לחלק בין חד לאו לתרי לאווי, תלוי בפלוגתת רבי ישמעאל ורבי עקיבא (נזיר מה). בבחן גדול שהוא גם נזיר אי מותר לטמא למת מצוה, הגם דכהן גדול ידעינן מקרא דמטמא, מכל מקום בבי לאוין יש לומר דאינו מטמא. וקאמר רבי ישמעאל דאין צריכין קרא מיוחד, מה לי חד לאו ומה לי תרי לאוין, ורבי עקיבא סבר דצריכין לזה קרא מיוחד עיי"ש. (עיינן אבני ציון חיד סימן נ"ו אות ד). ולרבי עקיבא שפיר יש לחלק דבתרי לאוין לוקין גם בלאו שאין בו מעשה דומיא דנשבע ומקלל.

ומעתה בחמץ בפסח דאיכא תרי לאוין, בל יראה ובל ימצא, שפיר לוקין עליו גם באין בו מעשה. ואם כן חצי שיעור אסור בכל יראה דחזי לאצטרופי למלקות, ואם כן אין היתר

כא) המקיים כלאים בכרם לוקה, היינו שמניח אותו בסוף שדהו כשמצאה זרועה, דהוי לאו שאין בו מעשה ולוקה עיי"ש. ואם כן לרבי עקיבא לוקין על כל יראה אף דאין בו מעשה, ואם כן חצי שיעור אסור בו מן התורה דחזי לאצטרופי, ואם כן אין היתר להשהותו כדי לבערו משום דכתותי מוכתת שיעוריה, וממילא לדידיה אסור להשהות חמץ על מנת לבערו, ואם כן שפיר קאמרי דשמע מינה דלית ליה מתוך, דאם תמצא לומר דסבירא ליה מתוך, והא דאין לשורפו משום דליכא צורך, דמותר להשהותו על מנת לבערו, הא לדידיה לית ליה היתר זו, ועובר על שהייתו, ואף על פי כן קאמר דאסור לבערו ביום טוב, על כרחך דלית ליה מתוך. - אמנם זהו רק לשיטת הערוך דלרבי עקיבא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, אבל בתוסי' מכות (שם) הוכיחו מהסוגיא שם דגם לרבי עקיבא אין לוקין בלאו שאין בו מעשה, והא דמקיים כלאים בכרם לוקה, בעביד מעשה, שעשה גדר סביב הכלאים עיי"ש. ולפי זה הדרא קושיא לדוכתיה.

איסור שיש בו בי לאוין,

לוקין עליו גם באין בו מעשה

ונראה דהנה בריטב"א (מכות שם) הקשה אמאי לא ילפינן בכל התורה דלוקין על לאו שאין בו מעשה, מנשבע ומקלל דלוקין אף על פי שאין בו מעשה עיי"ב. ותירץ בספר אהל דוד

חצי שיעור בכל יראה מותר מן התורה, וכמה מעמים נאמרו למה לא ילפינן מכל חלב, דאסרה תורה חצי שיעור בכל האיסורין (יומא עד). וראיתי לבאר כי איסור בל יראה חידוש הוא, כדאמרינן (פסחים א) שני דברים אינם ברשותו של אדם, ואלו הן בור ברשות הרבים וחמץ משש שעות ולמעלה ע"כ. וכיון דחידוש הוא לא ילפינן לה משאר איסורין ע"כ.

והנה בריטב"א (מכות ה.) כתב, דאף למאן דאמר עונשין מן הדין, אין ללמוד בקל וחומר בעדים זוממין דגם בהרגו נהרגין, כיון דעד זומם חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו ע"כ. ומבואר מדבריו דכמו דאמרינן (פסחים מד:) דחידוש לא גמרין, כמו כן בדבר שהוא חידוש אין ללמוד בו מקל וחומר ממקום אחר דאין לך בו אלא חידושו. וכן מבואר מדברי רש"י (חולין קח. ד"ה א').

ועל פי זה הקשה בספר ערוגות הבושם (באלחובר) על יו"ד (בפתיחה להי בשר וחלב אות יא), בהא דאמרינן (ביצה ז) דמעמייהו דבית שמאי דחמץ בככותבת, דלכתוב חמץ ולא ליבעי שאור, ואנא אמינא ומה חמץ שאין חימוצו קשה חיב, שאור שחימוצו קשה לא כל שכן, שאור דכתב רחמנא למה לי, לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ע"ש. וקשה הרי הא דעוברים על כל יראה גבי חמץ חידוש הוא, ואם כן מה מקשה דנילוף בקל וחומר, הא בחידוש אמרינן

להשהות חמץ על מנת לבערו דכתותי מיכתת שיעוריה, דהרי אסור גם במשהו, ושפיר הוכיחו דלרבי עקיבא לית ליה מתוך, דאין לומר דסבירא ליה מתוך, ושאני הכא דצריכין צורך קצת, וליכא צורך כיון דמשהה חמץ על מנת לבערו שרי, דלרבי עקיבא הרי אסור להשהות גם בעל מנת לבערו, ועל כרחך דלית ליה מתוך.

ולכאורה לפי זה יש להקשות על הרמב"ם שכתב, דאם היה לו חמץ קודם הפסח ולא ביערו, אף על פי שעבר על שני לאוין, אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה בו מעשה, הלא בתרי לאוי לוקין גם על לאו שאין בו מעשה. ונראה דהנה הקשו להרמב"ם למה בעשה מעשה כגון שקנה חמץ בפסח או חמצו לוקה, הא הוי לאו הניתק לעשה דתשבתו. ותירצו דאין עשה מנתק בי לאוין (עין שער המלך שם). והנה במהרש"א (חולין ב.) כתב דמכל מקום חד לאו עכ"פ מינתק ע"ש. ואם כן לא נשאר רק חד לאו, ובחד לאו אין לוקין בלאו שאין בו מעשה, ושפיר קאמר דאין לוקין.

אי איסור בל יראה חידוש הוא

עוד יש לומר ליישב קושיית השאנת אריה על הא דאמר רבי אליעזר לא תקרא לה שם עד שתאפה, הא יכול להשהות אותו על מנת לבערו, ולמה התירו לאפות קודם קריאת שם על ידי הואיל ע"כ. ונראה דהנה להרבה פוסקים

ואם כן אין היתר להשהות חמין משום דכתותי מיכתת שיעורא, דגם בכתות אסור בל יראה. ועל כן לרבי אליעזר דשמותי הוא, אין היתר להשהות חמין על מנת לבערו, ועל כן שפיר קאמר דלא תקרא לה שם עד שתאפה.

והשתא דאתינא להכי דלביית שמאי חמין בפסח מותר בהנאה, יש לומר עוד מעם דלדידהו אסור להשהות חמין על מנת לבערו, והוא על פי מה שכתב בשו"ת שער אפרים (סימן לח), הובא בשער המלך (הי גירושין ד-ב), דלא אמרינן כתותי מיכתת שיעורא אלא במידי דבעי שריפה, אבל בנקברין כיון שהוא קיים לזמן מרובה לא אמרינן מיכתת שיעוריה, ודקדק כאן מדברי התוס' דפרק לולב הגזול ע"כ. והנה רבי יהודה סבירא ליה אין ביעור חמין אלא שריפה, ויליף לה מנותר, ומה נותר שאינו בבל יראה ובל ימצא מעון שריפה, חמין שישנו בבל יראה ובל ימצא לא כל שכן שמעון שריפה (פסחים כז). וחכמים סבירא להו דהשבתתו בכל דבר. וכתב במלא הרועים (ערך ביעור חמין אות ז) דלרבי יוסי הגלילי דסבירא ליה חמין מותר בהנאה, ליכא למילף שריפה מנותר, דיש לומר מה לנותר שכן אסור בהנאה, ועל כרחק דסבירא ליה דהשבתתו בכל דבר ע"ש.

ומעתה הא דמותר להשהות חמין על מנת לבערו, הוא מטעם

אין לך בו אלא חידושו, ואין ללמוד בו מקל וחומר ממקום אחר ע"כ.

וראיתי באבני ציון (ח"ב סימן א' אות א') שכתב ליישב, דלרבי יוסי הגלילי דסבירא ליה דחמין בפסח מותר בהנאה (פסחים כג.), שפיר הוי חמין ברשותו ולא הוי חידוש. ומבואר בירושלמי (שבועות ד-ה) דרבי יוסי הגלילי מתלמידי בית שמאי, ואם כן מסתמא גם בית שמאי סבירא להו דחמין מותר בהנאה. וכעין דאמרו בירושלמי (ביצה א-ד) דרבי אליעזר שמותי הוא, היינו מתלמידי בית שמאי היה, ובל דבריו של רבי אליעזר כבית שמאי ע"ש. ואם כן בית שמאי לשיטתייהו דחמין בפסח מותר בהנאה, לא הוי בל יראה חידוש כלל, דלדידהו שפיר הוי חמין ברשותו, ואתי שפיר הא דקאמרי בית שמאי לכתוב חמין ולא ליבעי שאור ונילוף בקל וחומר שאור מחמין, כיון דלא הוי חידוש יש ללמוד בו מקל וחומר ע"כ.

(ולכאורה לפי זה היה מקום ליישב קושיית השאנת אריה מרבי אליעזר, והוא דהא דשרי להשהות חמין על מנת לבערו, הוא רק מטעם כתותי מיכתת שיעורא, והוה רק אם חצי שיעור בכל יראה שרי, על כן כיון דעומד לבער אין לו שיעור, ושרי להשהותו. אבל לבית שמאי דבל יראה לא הוי חידוש, כיון דחמין מותר בהנאה והווי שלו, אם כן שפיר ילפינן מכל חלב דגם בכל יראה חצי שיעור אסור,

כדרך הנאתה אין להם בעלים, מה שאין כן איסורי הנאה דמותר שלא כדרך הנאה מן התורה, אית להו בעלים. ובגמרא (פסחים כד:) דכלאי הכרם אסור מן התורה שלא כדרך הנאתה, על כן איתא בתוספתא (כלאים פרק ה) דכלאי הכרם הוי הפקר ומותרים משום גזל עיי"כ.

והנה בחמץ בפסח אי יש איסור תורה שלא כדרך הנאה, יש מחלוקת הפוסקים, דבתוסי' (פסחים כח. ד"ה ותנו) כתבו, דכיון דכתיב לא יאכל אינו אסור שלא כדרך הנאה. וכן כתבו בתוסי' (עבודה זרה מג. ד"ה אמרו). אמנם במנחת חינוך (מצוה יט אות ה) כתב, דלדעת מהרש"ל (שבועות כג:) דלרבי שמעון דסובר כל שהוא למכות, לוקין גם כן שלא כדרך אכילתו, דכל שהוא נחשב גם שלא כדרך אכילתו. ובמשנה למלך (הי שבועות ה-ה) תמה על זה, דהא רבי יוחנן סבירא ליה חצי שיעור אסור מן התורה (יומא עג:), ומכל מקום שלא כדרך אכילתו אינו אסור מן התורה לכמה ראשונים. והשער המלך (הי יסודי תורה ה-ה) תירץ, דבשלמא חצי שיעור לרבי יוחנן דהטעם הוא דחזי לאיצטרופי, אם כן בשלא כדרך אכילתו לא שייך זה, על כן אינו אסור מן התורה כלל, אבל לרבי שמעון דכל שהוא למכות גזירת הכתוב היא, אם כן שלא כדרך אכילתו נמי עיי"ש. ואם כן להרמב"ם (הי חמץ א-ז) דבחמץ גזירת הכתוב הוא מלא יאכל דחצי שיעור

דכתותי מיכתת שיעוריה, וכל זה הוא רק לרבי יהודה דאין ביעור חמץ אלא בשריפה, והוי חמץ מן הנשרפין. אבל לבית שמאי דאי אפשר למילף שריפה מנותר, וחמץ השבתו בכל דבר, ליכא בזה היתירא דכתותי מיכתת שיעוריה, ואסור להשהותו גם על מנת לבערו. וכיון דרבי אליעזר שמותי הוא, ודבריו הם אליבא דבית שמאי, אי אפשר להפריש חלה ביום טוב בטומאה ולהשהותו על מנת לבערו, דבחמץ ליכא כתותי מיכתת שיעוריה, ועל כן שפיר אמר לא תקרא לה שם עד שתאפה. – אבל באמת כל זה אינו, והוא נסתר ממקומו. דהא התוסי' בפסחים קאי לבאר מאן דאמר האוכל חמץ של הקדש במועד מעל, דקאי אליבא דרבי יוסי דחמץ מותר בהנאה, ואליביה כתבו דמשהח חמץ על מנת לבערו שרי).

אי איסורי הנאה יש להם בעלים

אמנם גם אי נימא דסבירא להו לבית שמאי דחמץ בפסח אסור בהנאה, יש לומר ליישב קושיית הערוגת הבושם איך נוכל לילף שאור מחמץ בקל וחומר, הא בחידוש לא דנין קל וחומר, והוא דהנה ידוע מחלוקת הפוסקים אי איסורי הנאה הוי שלו ויש לה בעלים, או דהוי רק שלא ברשותו, אבל בעלים מיהו אית להו (עיי' קצות החושן סימן תו אות ב) ואבני מילואים סימן כ"ח אות נו). וכתב בשו"ת מרחשת (ה"א סימן א) לחלק, דרק איסורי הנאה דאסור מן התורה שלא

שהם שלו, ועל כן שפיר יצא לדון בקל וחומר, דיכולין ללמוד שאור מחמץ בקל וחומר, ומיושב קושיית הערוגת הכבושם.

כתותי מיכתת שיעורא, שייך רק בדבר שאסור גם שלא כדרך הנאה

והשתא דאתינא להכא, דלביית שמאי
 חמץ בפסח אינו עובר עליו שלא כדרך הנאה מן התורה, יתישב גם כן קושיית השאגת אריה על רבי אליעזר דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה, והלא משהח חמץ על מנת לבערו שרי, אם כן למה התיירו לו לאפותו משום הואיל. ונראה דהנה כבר ביארנו דההיתר להשהות חמץ על מנת לבערו הוא משום דכתותי מיכתת שיעורא. והנה בפני יהושע (סוכה לה. ד"ה פיסקא) כתב, דלא שייך לומר כתותי מיכתת שיעורא אלא בכלאי הכרם דאסור גם שלא כדרך הנאה, אבל בערלה דחזיז ליהנות מהן שלא כדרך הנאה, אם כן לא שייך לומר כמאן דליתא דמי, ואין לומר בו כתותי מיכתת שיעורא ע"ש. וכן כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא חמישאה סימן פו) ליישב מה שהקשו התוס' (סוטה כה: ד"ה לאו) למה כלאי הכרם מטמא טומאת אוכלין, ולא אמרינן כתותי מיכתת שיעורא, ולמה לא הקשו התוס' כן גם על ערלה. וכתב דצריך לומר דבערלה דמותר מן התורה שלא כדרך הנאה, לא שייך כתותי מיכתת שיעוריה שלא יטמא טומאת אוכלין ע"ש.

אסור מן התורה, אף דלא שייך חזי לאיצטרופי, אם כן שלא כדרך אכילתו נמי איכא אסור תורה ע"כ. (וכן כתב בפני יהושע קידושין נו: ד"ה בא"ד והא, ובמקור חיים סימן תמ"ב סק"ב). ולפי זה חמץ בפסח דינו ככלאי הכרם, שאין לו בעלים כלל.

והנה הא דחמץ בפסח הוי חידוש,
 דאינו ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו, זהו רק אם חמץ אין לו בעלים, והוי כהפקר ומוותרים משום גזל, ואף על פי כן עובר עליו. אבל אם איסורי הנאה יש להם בעלים אלא דלאו ברשותיה קאי, אין חידוש שעובר עליה בכל יראה, דהרי על כל פנים הם שלו, והוא בעליו של החמץ. ולכן פירש רש"י (שם) דלאו ברשותיה הוא, יאינו שליו, דחמץ אין לו בעלים כלל, ואף על פי כן עשאו הכתוב כאלו הן ברשותו. וזהו רק אי נימא דשלא כדרך הנאה אסור בחמץ, ואין לו שום הנאה בה, ועל כן אין לה בעלים, הוי חמץ חידוש דעובר עליה בכל יראה, אבל אם החמץ הוי שלו, הגם שאינו ברשותו, שפיר מובן שעובר עליה על כל יראה.

ומעתה יש לומר דבית שמאי סבירא
 להו, דחמץ בפסח אינו עובר עליו אלא בדרך אכילתו, וכמו שכתבו התוס' דכיון דכתיב לא יאכל אינו אסור אלא כדרך הנאה, ואם כן חמץ יש לו בעלים, ואין חידוש במה שעשאן הכתוב ברשותו לעבור עליו בכל יראה כיון

ואם כן לא אמרינן ביה כתותי מיכתת שיעוריה, ולא שייך למימר ביה דכמאן דליתא דמי, אם כן לדידהו אסור להשהות חמין על מנת לבערו. וכיון דרבי אליעזר שמותי הוא, וקאי כדברי בית שמאי, שפיר מותר לאפותו משום הואיל, דאין להשהות חמין גם על מנת לבערו, כיון דלדידה לא מיכתת שיעוריה, דמותר ליהנות ממנו שלא כדרך הנאה.

ולפי זה הא דמתירין להשהות חמין על מנת לבערו משום דכתותי מיכתת שיעוריה, היינו רק אי נימא דחמין בפסח אסור גם שלא כדרך הנאה, אבל לבית שמאי דדנין קל וחומר שאור מחמין משום דבל יראה לא הוי חידוש, דסבירא להו דחמין בפסח מותר שלא כדרך הנאה, והוי לאיסורי הנאה דחמין בעלים שיכול ליהנות מהם שלא כדרך הנאה,

* * *

דרוש לשבת הגדול

למתא, אין לך טפח יורד מלמעלה, שאין תהום יוצא לקראתו ג' טפחים (מענית כה:).

מנהג ישראל תורה ללבוש צגד לבן לעריכת הסדר, וכחצ המהר"ל דהענין הוא, כמו שהכהן גדול צעת שנכנס לעבוד ציוס הכיפורים לפני ולפנים היה לובש צגדי לבן, כן הוא סדר ליל הפסח, נכנסים אז לעולם אחר, לילה של קדושה וטהרה, יחוד כנסת ישראל עם קונס, ועבודת כל ישראל אז הוא צחי' עבודת הכהן גדול ציוס הכיפורים צקודש הקדשים, על כן לובשין אז צגד לבן.

ונראה לבאר טעם הדברים מפני מה עבודת כהן גדול צפניס היתה צצגדי צד. וכמו כן האדם

אנו עומדים צצצת קודש לפני החג הגדול של פסח, אשר צראש כל מועדות נשאת פסח, צעוד שני ימים אנו נכנסים להאור הגדול הזורח צחג הזה, עוד נשאר לנו שני ימים להכין עצמינו להעשות כלי קיבול לקבל השפע ההוא. יחיינו מיומים ציוס השלישי יקימנו ונחיה לפניו (הושע ו-3), כאשר נקבל חיות צהשני ימים הללו, אז ציוס השלישי יקימנו, יהיה לנו תקומה צחיותינו צעבודת ה'. ומסיים הכחצו, ונדעה נרדפה לדעת את ה', צגלות מצרים היה הדעת צגלות, וצחג הפסח יוצא הדעת מאפלה לאור גדול, עד שמתעורר לרדוף לדעת את ה', 'כשחר נכון מוצאו', וימצא אורות החג מאירים לפניו כשחר, 'ציצא כגשם לנו', שהגשם צא מאתערותא

אל הקודש והניחם שם, ורחץ את
 צפרו במים צמקוס קדוש, ולבש את
 בגדיו, וינא ועשה את עולתו ואת
 עולם העם, וכפר בעדו ובעד ביתו
 (טו-כג). וכתב כי בעוצדי ה' יש שחי
 בחינות, האחד מי שמתבודד צינו לבין
 קונו, ופורש עצמו מן האנשים, ועוזב
 את צוראיו בהנעת. והשני מי שעושה
 ומעשה את האחרים, אוהב את
 הצריות ומקרבן לתורה, ומזכה בזה
 את הרבים. וכתב שהגם שהצדיקות
 הוא ממעלות הרמות, מכל מקום יותר
 עדיף מזה הוא ההתחברות עם
 עוצדי ה' להורותם הדרך ילכו בזה,
 וזכותם יהיה תלוי בו. [ובתורת משה
 (פ' קדושים פ.) הוסיף, שאם אמנם
 שממעט בזה להשלים עצמו, אפילו
 הכי הוא רצון ה' להיות אוהב את
 הצריות, שעל ידי זה מקרבן לתורה
 בחיבור וצדיקות זו ע"כ. ועיין
 בהקדמת שו"ת חתם סופר יו"ד].

והנה להיות כי הכהן גדול היו
 מפרישים שבעת ימים קודם
 יום הקדוש הזה, והיה מתבודד בזה,
 אמר לו ה' שלא ירצה לעשות כן כל
 ימות השנה, כי יותר טוב לו ללמוד
 דעת את העם כדכתיב יורו משפטין
 ליעקב (דברים לג.). ולכן אחר תשלום
 עבודת יום הכיפורים אמר, ומעתה
 יוצא אהרן אל אהל מועד, הוא בית
 המדרש, יפשוט את בגדי הצד'
 הצדיקות אשר לבש בצואו אל

בצאתו מן העולם להכנס לשמש
 למעלה בעולם העליון מלבישין אותו
 בגדי צד. — הנה לנו מתחילין סיפור
 יציאת מצרים, מעשה צרבי אליעזר
 ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה
 ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין
 בבני צרק, והיו מספרים ביציאת
 מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו
 תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע
 זמן קריאת שמע של שחרית. ויש
 להצין גם אם הגיע זמן קריאת שמע,
 וכי בשביל זה צריכין להפסיק, הלא
 עוסק במנוה פטור מן המנוה, ועוד
 יש שלש שעות על היום, זמן רב
 שיכולים לקרוא עוד קריאת שמע.
 ונראה לבאר בזה רמז מוסר, דאיתא
 בגמרא (ברכות ט:) מאימתי קורין את
 שמע בשחרית וכו', אחרים אומרים
 משיראה את תצירו רחוק ארבע אמות
 ויכירנו ע"כ. והרמב"ן (מלחמות ה' ט:)
 כתב להסביר, משום שדרך כלל ישנים
 עד לזמן שכבר ניתן להכיר אנשים,
 ולכן הזמן שלפני כן אינו זמן קיימה
 ע"ש.

עיקר חשיבות העבודה הוא לזכות
 הרבים, ולזוותר על שלימות עצמו

וגרסא לבאר בזה עוד, דהנה בחתם
 סופר צפרשתנו (לח.) כתב
 לבאר, מה שנאמר בכהן גדול אחר
 שקיים עבודת היום צפנים ציום
 הכפורים, וצא אהרן אל אהל מועד
 ופשוט את בגדי הצד אשר לבש בצואו

ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, שם יש להלביש עצמו גם בצגדים אחרים, ולא ישמש רק בצגדי בד.

ואהבת את ה' אלקיך, אהבהו ע"ל הבריות ו**באשר** האדם מקבל על עצמו צבוק עול מלכות שמים, הפסוק הראשון הוא אומר, ואהבת את ה' אלקיך וגו' (דברים ו-ה), ודרשו חז"ל (יומא פו.) שיהא שם שמים מתאהב על ידך ע"ש. והיינו שלא די צמה שאתה לכשלעצמך אוהב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך, אלא יש להשפיע אהבת ה' גם על אחרים. וכמו שדרשו בספרי שם, אהבהו על הבריות כאברהם אבינו שהיה מכניס אנשים תחת כנפי השכינה, כי העובד את ה' מתוך אהבה, ולא מתוך חובה בלבד, הוא רואה שגם אחרים יעבדוהו. ומוטל על האדם להשפיע על מי שעומד רחוק מעבודת יוצרו, ואין הוא נמנע בתוך ד' אמות של הלכה, ללמדו ולקרבו לעבודת ה'.

ו**לבן** כאשר מקבל על עצמו עול מלכות שמים באמירת שמע, קבעו חז"ל זמנו, משיראה את חברו רחוק ארבע אמות ויכירו, להורות להאדם, שלא די מה שאתה מקבל על מלכות שמים על עצמך, אלא יש להסתכל ולראות גם על חברו, שעדיין הוא עומד מרחוק, ולא נתקרב עדיין לתוך ד' אמותיו, להכיר גם אותו

הקודש', שהיה פרוש שבעת ימים, עכשיו יפשוט אותן הצגדים, פי' לא ישתמש צמדה ההוא, רק 'והניחם שם', צגדי הצדירות יהיו מונחים צקודש עד שנה הבאה, אבל לא בשאר השנה.

ו**אמרו** עוד 'ורחץ את צערו צמים צמקום קדוש', פי' צמקום שהיה לו להיות קדוש ופרוש, חלף זה ירחץ צערו צמי התורה, ותפש כינוי מים שמרמזו צו שימשיך לצ' שומעיו, כי חלק התורה הממשיך לצ' נקרא מים (עיין חגיגה יד.) וכל משען מים (ישעיה ג-א), אלו בעלי אגדה שמושכין לצו של אדם כמים באגדה), ויאל ועשה את עולתו ועולת העם, עולתו מלשון עליית המדריגות, כי צלי ספק יעלה מעלה מעלה הוא ועמו. ואמר 'וכפר צעדו וצעד העם', כי הוא ראו להגן על כל העולם כולו וכו' ע"ש. (ועיין בהגדה מפי ספרים וסופרים דף ריח).

הרי לנו כי עיקר חשיבות העבודה, שיותר האדם על שלימות עצמו, אלא ישתדל להורות לעם ה' דרכי ה'. ולכן הכהן גדול, רק כאשר נכנס לפני ולפנים, מקום שנאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא טו-יז), צמקום שאין אנשים להדריכם, שם הוא לובש את צגדי הצד, לעבוד את ה' בצדירות. לא כן בתוך, מוטל עליו להדריך את האחרים, כי שפתי כהן

ויעל כן כליל פסח, זמן של השפעה על בני ביתו, והגדת לבנו, וכנגד ארבעה צינים דברה תורה, להתצונן שלא יתראש מלעורר השפעתו עליהם, הוא לובש צגדי צד, הצגד של מתים, להתעורר כי צגדי צד רק למתים ניתנו, אבל האדם צחיס חייתו יש לנצל כוחותיו והשפעתו להדריך בני ביתו תחת כנפי השכינה, גם אם זה יהיה על חשבון ויתור שלימות לנפשו, וינצל הלילה הזאת להדריך את בני ביתו, להלהיב את לבנם לתורה ועבודה.

והנה התנאים הקדושים הללו היו 'מספרים' ביציאת מצרים כל אותו הלילה, ופירשו מלשון (איכה ד-ז) ספיר גורתם, שהיו מאירים באור גדול מעוסקם באמונת ה' של יציאת מצרים. ומשמע שלא היו התלמידים אז עמהם, וכמו שאמר עד 'שצאו' תלמידיהם, והיינו שצחרו בהצדיקות אז להעלות את עצמם, ולא ינטרכו להשפיל אז למדריגת תלמידיהם. על כן אמרו לרבותיהם, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, שהוא משיראה את חצירו ברחוק ד' אמות ויכירנו, ורצו לרמוז בזה, קבלת עול מלכות שמים על עצמנו לצד לא די, ואין זו העבודה המוצחרת, אלא להסתכל גם על התלמידים העומדים מרחוק, שאין ראויים עדיין לעמוד צד' אמותיהם, גם עליהם יש להשפיע לקרובם

בעבודת יולרו, אהבה על הצרות, למשוך אותם בחבלי אהבה ובמקל נועם, להסבירו גדל האושר של שומרי מצוות ה', אשר העולם כולו הצל הצלים וכחלום יעוף, והתקן עצמך בצרוזדור כדי שתכנס לטרקלין.

האב צריך להשפיע על בניו ובני ביתו

ודברים הללו אינם אמורים רק למנהיגי ישראל, אלא על כל מי שיש לו השפעה על אחרים. וכל אב ואב צביתו, שצני ביתו נגררים אחריו ודבריו נשמעים, מוטל עליו לפשוט את צגדי הצד של צדיקות, ולהתצונן על חינוך בני ביתו וללמדם ולהורותם דרכי ה'. וכמו כן האדם שיש לו השפעה על חציריו, חייב לנצל זאת כדי להדריכם בצרכי התורה. עד שאמרנו חז"ל (שבת נד:) כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו ע"ש. ולכן צפטיירתו של אדם מלציסין אותו צגד צד, ולהורות שכל זמן שהאדם צחיס לא יתלבש בצגדי צד, צגדים של צדיקות, אלא יש לפעול ולהשפיע על אחרים כפי מה שמזמין ה' לידו. ורק צמיחתו, כאשר צמתים חפשי, שנעשה חפשי מן המצוות, ועולה לקבל שכרו בגן עדן, אשר אין חשבון בשאלו, ואין שם עבודה של זכוי הרבים, אז מלציסין אותו בצגדי הצד.

מעלת הצאים לשמוע דבר ה', שהקב"ה מכפר אז צעדו וצעד ציתו. — יתן ה' את דברו צפינו שנוכל לדרוש לשם שמים, ויהיו הדברים יוצאים מן הלצ ונכנסים אל הלצ, להגדיל תורה ולהאדירה, להאיר ולהלהיב נפשותיהן של ישראל, ולחדש מערכי לצ ומה' מענה לשון, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לצי לפניך ה' צורי וגואלי.

*

בלי"י חג פסח מתמלא לב האדם
בגעגועי אהבה ל'השי"ת

הבתוב אומר (מהלים נ-ד) יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו, אספו לי חסידי כורתי צריתי עלי זצת, ויגידו שמים נדקו כי אלקים שופט הוא סלה. ויש לומר הכוונה, הן ידוע גדל קדושת ליל חג פסח, שאמרו צוה"ק (צא מ:) ציה שעמא כניש קודשא צריך הוא לכל פמליא דיליה ואמר לון זילו ושמעו סיפורא דשבחא די לי דקא משמעני צני וחדאן צפורקני, כדין כולהו מתכנסין ואחייין ומתחצרין צהדייהו דישראל וכו', ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בצרעא וכו' ע"כ. הרי לנו כי צליל פסח כל ישראל מאררה צשלחנו מלאכים קדושים וטהורים שמתחצרין עמו צעת יוצצו לספר יציאת מצרים, ונוכל לשער האויר של קדושה ששורה

ולהכירם צעבודת יוצרם, ולא קיים האדם צשלימות ואהבת את ה' אלקיך, עד שיאהצבו על הצריות, שיאה שם שמים מתאהצ גם על ידם.

ובצהג ישראל תורה הוא, שצצבת שלפני החג מתכנסים צני ישראל לשמוע דברי מוסר ותוכחה והדרכה איך לנצל את ימי החג הנעלים הצאים לקראתינו, להעלות עצמו וצני ציתו יחד, להתעצם צאמונת ה' וצעבודתו וקיום מצותיו ית"ש. וצומן כזה מצות ה' הוא, וינא ועשה את עולתו ואת עולת העם', מה שמדברים אל הציבור הוא גם דיבורים לעצמו, ואין זה עולת העם לצדו, להעלות את הציבור השומעים, אלא זהו גם עולתו, גם הדורש לריך חיזוק צעבודת קונו, והוא אומר זאת בקול רם כדי שגם אחרים ישמעו.

ובמסיים ויכפר צעדו וצעד ציתו', דאיתא צמדורש (שחר טו) משלי י) צשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר על עונותיהן של ישראל ע"כ. ואמרו (קה"ר ט-כא) עיר קטנה זה צית הכנסת, ואנשים צה מעט זה ציצור, ומנא צה איש מסכן וחכם זה הזקן החכם או החזן, שצשעה שהזקן יושב ודורש, ועוין אחריו אמן יהי שמו הגדול מצורך, אפילו יש לו שטר גזירות של מאה שנה, הקב"ה מוחל על כל עונותיו ע"כ. הרי לנו גדל

שאו מתמלא לב ישראל באהבת ה', ועובר על גדותיו, והאהבה המסותרת בתוך תוכו של ישראל פורץ אז גדריו, וסופך נפשו ולבו צהודלתו על כל הטוב שעשה ה' עמו.

ואנו קורין זו שיר השירים, ומתחילין ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין (שיר א-ב), שהשיר הזה הוא שיר אהבה לבן זוגו, ומגודל האהבה אנו מתגעגעין לקבל נשיקה מנשיקות פיהו, שזהו ציטוי היותר גדולה של אהבה, כי טובים דודיך מיין, בשעה שאנו מסובין לשמות ארבע כוסות יין, אז ניכר כמה טובה עלינו הם דודיך. ואם כי שחורה אני מבחוך, נאזה אני מצפנים, ואל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש, שאור שבעסה ושיעבוד מלכות משחירין אותנו, אבל צפנימיותינו אנו נאים.

מלאכי מעלה מודים לה' על בריאת האדם ודהנה אמרו חז"ל (סנהדרין לח): אמר רב יהודה אמר רב בשעה שציקש הקב"ה לבראות את האדם, ברא כח אחת של מלאכי השרת, אמר להם ראוכם נעשה אדם צלמנו (בראשית א-כו), אמרו לפניו רצונו של עולם מה מעשיו, אמר להם כך וכך מעשיו, אמרו לפניו רש"ע מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו (תהלים ח-ה), הושיטו אצבעו הקטנה צינייהם

אז בתוך ציתו, שהם מציאים עמהם מלמעלה ריח של גן עדן שעליהם, ומשחירים רושם על הצית.

וכאשר יעקב צא צליל פסח לקבל הזכרות מאציו יחקה, ונכנס עם המטעמים של השני גדיי עזים, אחד לפסח ואחד לחגיגה, אמר הכתוב (בראשית כו-כו) ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויצרכהו, וברש"י נכנסה עמו ריח גן עדן (בר"ר סה-כב), ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר זרכו ה'. ונראה כי בכניסתו צאו אמו עמו הפמליא של מעלה דמתכנסין ואחיינ ומתחזרין צהדיהו דישראל צליל פסח, ולכן הורגש צהצית ריח שדה אשר זרכו ה' למעלה. ואמר יחקה ליעקב, ראה, עמוד והתבונן בגודל קדושת הלילה הזאת, שריח בני כריח שדה אשר זרכו ה', מרגישין הריח גן עדן למטה.

ומזה נראה גודל מעלתן של ישראל צלילה זו, דאם כי בני ישראל מלאים מנות כרמון, והם מסובלים צמנות ומעשים טובים כל הימים, מכל מקום הלילה הזאת היא שיא המדריגות שעומד זו בן ישראל, עד שכאשר רוצה ה' להתפאר עם עמו, ישראל אשר בך תפארה, לא מנא עוד יום או ליל מוכשר בכל השנה להראות להמלאכים עטרת תפארתן של הכלל ישראל רק צליל פסח. והוא משום

האהבה, ולב ישראל מתגעגע לדבק לקונו, ומתגלה אז פנימיות לצבם של ישראל, שרק מבחוץ אני שחורה, אבל נאווה אני מצפנים, אז כניש הקצ"ה לכל פמליא דיליה, ואומר להמלאכים הללו שאמרו לא יצרא, זילו ושמעו ספורא דשצחא דילי, באיזה רגש של אהבה הם יושבים ומספרים יציאת מצרים. וכדין אחיין 'ואודאן' ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא, האי אודאן הוא מלשון הודאה, שמודים כי דעתם כוזבת שאמרו לא יצרא, ומודים על מעשה ה' שאמר יצרא, כי רואים המה לפנייהם עמא קדישא, שמגודל האהבה כל הדונות נעשו זכיות, ויושבים בצבדי לבן צלי שמן פגם חטא. (עיין שמן ראש לפסח דף ש"ט).

ע"י ההתעלות בחודש האביב,
נוח לו שנברא

ובגמרא (עירובין יג:) איתא, שמי שנים ומחצה נחלקו צית שמאי וצית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא וכו' ע"ש. וכתבו התוס' דזהו רק בפתם בני אדם, אבל נדיק אשריו ואשרי דורו ע"כ. ואולי גם מי שלא זכה למדריגה זו בתמידות, אבל עובר עליו עתים שאז הוא נדיק, גם כן נוח לו שנברא על זמן זה, שזוכה לעשות נחת רוח ליוצרו.

ושרפס וכו' ע"ש. ואח"כ צעל הקול אריה ז"ל פירש, שמלאכי השרת שאלו מהו מעשי האדם, יש לך מלאכים ושרפים העושים באימה וציראה רגון קונם, מהו התועלת והמעליותא בצריאת גם אדם מחומר גם למטה בארץ. ואמר להם ה' 'כך וכך' מעשיו, שיש לו בחירה לעשות טוב או רע, ויכול לעשות כך או כך. ועל זה השיבו המלאכים אם זהו האדם שעושה כך וכך, עובד ליוצרו וליצרו, יום אחד מלאך ויום אחד גלת, מה חשוב כי תזכרנו ע"כ. (הוצא באזן שלמה פ' בראשית אות א').

ואמרו במדרש רבה (בראשית ח-ה) אמר רבי סימון בשעה שצא הקצ"ה לבראות את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחצורות חצורות, מהם אומרים אל יצרא, ומהם אומרים יצרא וכו', אמת אומר אל יצרא שכולו שקרים, שלום אומר אל יצרא דכוליה קטטה וכו', עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו, צראו הקצ"ה, אמר להם מה אתם מדיינין, כבר נעשה אדם ע"כ. הרי לנו כי היו פמליות של מלאכים אשר דעתם היתה כהלכה, שנמנו וגמרו נוח לו שלא נברא משנברא.

אמנם כאשר באים ימי הפסח, וישראל מתעוררים במדת

שמחין בצריאת האדם, שזוכין להכיר את ה' ולהתעלם אמו צאהזים.

וזדו כוונת הכתוב, יקרא אל השמים מעל, צליל פסח הקצ"ה קורא את המלאכים מעל, ואמר לון זילו ושמעו סיפורא דשפחא דילי דקא משתעי בני, והוא כאומר להם אתם לא רניתם שאצרא את האדם, ואמרתם מה אנוש כי תזכרנו, לכו וראו איך בתוך גלות הארוכה הזאת, הם יושבים בקדושה וצטורה כמלאכי מעלה, ושולט אותם אל הארץ לדין עמו, שידונו אם היו נודקים בדצריהם אז נגד עמו או לא. ואומר להם אספו לי חסידי כורתי צריתי עלי זבח, תתחברו ותתאספו עם חסידי שהם כורתיים צריית עמדי צעת שהם יושבים על זבח הפסח. וצעת ההוא 'אודאן' ליה על עמא קדישא דאית ליה צארעא, הם מודים לה' שטוב עשה, ואז יגידו שמים נדקו כי אלקים שופט הוא סלה, שהוא שופט נדק צמה שצרא את העם הנצחר.

*

צביויננו לאכול מנה צליל פסח כדכתיב צערב תאכלו מנות (שמות יב-יח). ויש גם לכין טעמו בצחילתו, וכל שלא אמר שלשה דצרים אלו בצפסח לא יאל ידי חוצמו, ואלו הן, פסח מנה ומרור. ומפרש המשנה

ובחתם סופר (פי' צא נו): כתב לצאר הענין של שני שנים ומחנה, דמצואר צשל"ה הק' על הכתוב החדש הזה לכם ראש חדשים (שמות יב-3), שכל ימי חודש ניסן הם קדושים כראשי חדשים, וכיון שכל החודש כולו הם ראשי חדשים, הרי כל יום כלול מחודש אחד, והם ציחד שלשים חדשים שהם שתי שנים ומחנה. והגם צצתשרי נצרא העולם, מכל מקום היה כלא היה ונוח שלא נצרא אך צניסן זמן יציאת מצרים אז נצרא העולם ממש שנצחרו ישראל ונוח שנצרא, והיינו שני שנים ומחנה שנחלקו צית שמאי וצית הלל רמו לחודש ניסן ע"כ. והיינו שעצור האהבה המתנוצצת צימי חג הפסח, שצו מתקרב האדם לה' צאהבה וחיבה יחירה, ועומדים אז צמדריגת נדיקים, אשריו שנצרא.

ולבן צירוף שם הו"ה של חודש ניסן יוצא מפסוק (תהלים לו-יא) ישמחו השמים ותגל הארץ (עיין צני ישכר ניסן א-א). כי עצם צריאת האדם לא היתה לשמחה, לא לצח השמים שאמרו מה אנוש כי תזכרנו, ולא להארץ שנוח לו שלא נצרא. אבל צהגיע חודש ניסן, שצו מתעלה האדם צרום המעלה, עד שמלאכי מעלה אודאן ליה לקוצ"ה על עמא קדישא דאית ליה צארעא, אז מגיעין למדריגת ישמחו השמים ותגל הארץ, שכולן

החיים הק' שט). ויש להבין טעם הדבר.

ישראל ברוב קדושתם בחרו מלך לקרבן פסח, שורש ע"ז של מצרים

ובמשנה (כרימות כח). איתא, רבי שמעון אומר כצעים קודמין את העוים בכל מקום [בכל דוכתא כתיב מן הכצעים והדר מן העוים], יכול מפני שהם מוצחרים מהם, תלמוד לומר (ויקרא ד-לג) ואם כצש יציא קרבנו לחטאת [כאן הקדים עו לכצש], תלמוד ששניהם שקולין ע"כ. הרי דאי לאו האי קרא יתירה לרבות, יש קדימה לכצשים יותר מעוים. ואם כן קודם מתן תורה שלא ניתנה עדיין פרשת הקרבנות, כיון שהקדים כצשים קודם עוים, יש לכצשים דין קדימה. ויש להבין טעמא מאי, ומה אולמא כצשים מעוים. ובגמרא (פסחים טו:) מצוה דגם באכילתם אין מעליותא בטעם הכצש נגד עו.

ונראה דהנה ברמז"ן (י"ג-א) כתב בטעם המנוה הזאת, בעבור כי מול טלה שולט בחדש ניסן, והמנריים היו עוזדין אותו (שמו"ר טז-ב), והקצ"ה הודיע במנוה זו שהשפיל אלהיהם צהיותו במעלה העליונה שלו ע"כ. וכן כתב בארוכה בצני יששכר (ניסן ד-ה) שהמנריים היו עוזדין לכבוד המזלות טלה, ולקחו אז טלה במנוה ה' להקריבו בזמן שליטתו

(פסחים קטז). מנה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק צלקס של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקצ"ה וגאלם, שנאמר (שמות יב-לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממנרים עגת מנוה כי לא חמץ, כי גורשו ממנרים. והנה טעם זה יודק על מה שאנו אוכלים מנה כעת בכל שנה ושנה. אבל על מה שנטויו לאכול מנה בפסח מנרים, ואכלו את הצער בלילה הזה עלי אש, ומנוה על מרורים יאכלוהו (י"ג-ח), בעודם יושבים במנרים ולא גורשו עדיין, טעמא צעי.

ובתחלה נפרש מה שאמר הכתוב, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו (י"ג-כח). ויש להבין למה האריך לומר כאשר 'צוה' ה' את משה, ולא אמר וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה משה ואהרן. ונראה כי צדיבור ה' למשה נאמר, שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם, מן הכצשים ומן העוים תקחו (י"ג-ה). וברש"י או מזה או מזה, שאף עו קרוי שה ע"כ. ולכאורה נראה לפי מה דאמרין בגמרא (ברכות מא.) על הכתוב ארץ חטה ושעורה וגפן וגו' (דברים ח-ח), כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה ע"ש. אם כן גם כאן שהקדים כצשים קודם עוים, הרי הכצשים יש להם דין קדימה מהעוים (ועיין באור

שעולה להם צטירחא יתירה, כי זהו חשיבות המנוחה, לא להסתכל על הקישויים, ולפוס נערה אגרא.

לפי העמל והטירחה, כך מרגיש אחייב טעם בקיום המנוחה

בימים הללו האדם טרוד צטירחא דמנוחה צציעור חמץ, ובהכנות החג, יש להחשיב מאד כל מה שמתאמץ צכחו וגופו לקיים מצות ה', כי עמל המנוחה חשובה מאד, ואמרו (קידושין מא). מנוחה צו יותר מצשלוחו, וצרש"י דכי עסיק גופו צמנוחה מקבל שכר טפי ע"כ. וכמו כן צמנוחה מצלה, להשתדל לשאוב צעמנו המים שלנו, ולהתעסק צאפייתם. ומכל שכן צמאכלי החג, להשתדל שלא לאכול מצחוץ מה שאינו צריך, וכל מה שיכול להכין צעמנו צביתו יש לו חשיבות טפי, ומכל שכן לא לשנות צשום דצר ממנהגי אבותיו להקל. ולפי העמל והטירחה כן מרגיש אחר כך טעם בקיום המנוחה. יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך (תהלים קכח-ב), כאשר יעשה המנוחה ציגיע כפים, לא רק שיהיה טוב לך לעולם הצא, לקבל שכר טפי, אלא אשריך צעולם הזה, להרגיש טעם גן עדן בקיום המנוחה. וכל מנוחה שעולה בקישויים יש לה חשיבות מיוחדת.

כ"ה הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו

ואיתא צגמרא (סוכה נב). ואת הצפוני ארתיק מעליכם (יואל

צחודש ניסן, וכל מזל עיקר כוחו וגבורתו הוא ציום ט"ו שהוא עיצומו של החודש, ואז ציום י"ד לעת ערב סמוך ליום ט"ו, שהוא המערכה יותר גדולה הקריצוהו לה' ע"ש.

ולפי זה עיקר העבודה זרה של מצרים היה הטלה, וצחיות שהיא ממין הצאן והשה, על כן היה תועבת מצרים כל רועה 'צאן' (צראשית מו-לד), הן הצבשים והן העזים, אבל עיקר אלהיהן היתה הטלה, ועל כן הקדימו ה' למנוחה, מן הצבשים ומן העזים תקחו. והנה צודאי היה מסירת נפש יותר גדול לשחוט טלה שהוא עיקר אלהיהן, מלשחוט עז שהוא רק טפל להטלה. וצני ישראל מגודל קדושתם לפרוש עצמם מעבודה זרה לא לקחו לקרבן פסח עזים, אלא מן הצבשים, שורש ועיקר אלהיהן של מצרים.

והגדה משה רבינו כאשר צוה להם על הקרבת הפסח אמר להם, משכו וקחו לכם 'צאן' למשפחותיכם, שזה כולל או צבשים או עזים. ואמר הכמוצ על מעלתו של ישראל, וילכו ויעשו צני ישראל כאשר 'צוה ה' את משה', לא כאשר אמר להם משה קחו לכם צאן, אלא כפי מה שנתצאר צדצרי ה', מן הצבשים ומן העזים תקחו, להקדים הצבשים לפני העזים, הגם שהיה קשה להם יותר להקריצ צבש מעזו, מכל מקום צחרו צמנוחה מן המוצחר אף

ישראל צמדריגה גדולה, וכל הגדול מחצירו יצרו גדול הימנו, מאז נתגדל גם יצרים, והוצרכו להתאמץ ציתר שאת שלא לסור מדרכי ה', כי היצר הרע הצפון בלבו של אדם, 'הגדיל' לעשות, הם נעשו גדולים יותר, ולעומת זה גם יצרים נתגדלו. ועל זה קורין השבת הזה בשם שבת 'הגדול', כי הם עם יצרים יחד נתגדלו ציום השבת הזה, שבמסירת נפש פשו פשו עמס מעבודה זרה שהיו שקועים בהם כל הימים, וקבלו עליהם לשחוט את העבודה זרה הזאת לשם ה', הגם כי נוצח תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו.

ואנו קורין השבת הזה בשם 'שבת הגדול', והרבה טעמים נאמרו בדבר. ונראה דאיתא בגמרא (ברכות יז.) איתא, רבי אלכסנדר צתר ללותיה אמר הכי, רצון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעבך [שאיך אנו עושין רצונך], שאור שבעיסה [יצר הרע שבלבנו המחמיצנו] ושעבוד גליות ע"כ. הרי כי היצר הרע שבאדם מתואר 'שאור שבעיסה'. ושאור זה נתגדל ונתחזק בעת יציאתם ממצרים, על כן באה להם הציווי לאכול מצות זלילה ההוא, להורות להם כי לעת נשגב הזה, שהם יוצאים כעת מטומאת מצרים, עלול הצדק שבלבם להתחמק, כי הגדול מחצירו יצרו גדול, ויש להזהר על החמק, לאכול מצות זלילה ההוא, וממנו ילמדו שישימו לב

זכר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם, והדחתיו אל ארץ ציה ושוממה, למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן וכו'. ועלה באשו ותעל צחנתו, שמינה עובדי כוכבים ומתגרה בשונאיהם של ישראל. כי הגדיל לעשות, אמר אציי וצתלמידי חכמים יותר מכולם, כי הא דאציי שמעיה לההוא גברא דקאמר לההיא איתתא למחר נקדים [נשכים בהשכמה קודם היום] וניזיל צאורחא. אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא. אזל צתרייהו תלתא פרסי צאגמא, כי הוו פרשי מהדדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחיקא וצוותין צסימא. אמר אציי אי מאן דסני הוה [אי הוה שונאי מתייחד עם האשה] לא הוה מצי לאוקומיה אנפשיה, [מלחטוא, ועל עמנו היה אומר], אזל תלא נפשיה צבעירא דדשא ומנטער, איתא ההוא סבא, תנא ליה כל הגדול מחצירו יצרו גדול הימנו ע"כ.

והנה בני ישראל צעת עמדם לצאת ממצרים, והכינו עמם אז להיות גוי קדוש לה', עבדי הם אשר הוצאתי אותם ממצרים, וצהוילאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. ונצטוו ציום שבת משכו וקחו לכם לאן (יז-כא), משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם לאן של מצוה, ובמסירת נפש לקחו אלהיהן של המצרים לשחטו לשם ה', מאז נתעלו

אותו שכן 'הקרוז אל צימו', שהוא קרוז לפנימיותו, אבל מי שצפנימיותו רחוק מהשקפתו, הגם שהוא שכנו, לא יתקרב עמו יחד.

יש לכל אדם מקומות קבועות שמתוכנן שם במשך היום, הצית המדרש שמתפלל בו, הכולל שלומד בו, מקום העבודה לפרנסתו, צימו צימי הקיץ, וכל מקום השכנים משאירים רושם עליו, ויש לבחור לעצמו מקום שהצרותא בו טובה בכלליה. ובפרטיות אלל מי יושב יחד, כי ימשך אחריו צדעותיו ומעשיו.

ויש ללמוד מהשאר שצעיסה מדת ההשפעה שהאדם נשפע משכן רע, הן השאר הוא דומם וכן העיסה היא דומם, ואף על פי כן שני דוממים הללו כאשר אחד שוכן על חצירו, העיסה משתנית לגמרי ממה שהיה, ומכל שכן שצני אדם כן הוא, שצדיצורו וצמעשיו הוא משפיע על חצירו. וזהו מערמת היצר הרע להעמיד את האדם בצביצה שיהיה נשפע ממנו לרעה, ולכן הוא מכונה בשם שאור שצעיסה, שמזמן שאור להמנא בשכנותו, כדי שיושפע ממנו. ויש ללמוד מזה, איך יש להזהר בצאזה מקום הוא מתפלל, ובצאזה מקום הוא עובד, מי הם שכניו וחצירו הקרובים אליו.

על השאר שצעיסה שצמוכס שלא יחמיאס.

להסתובב תמיד בחבורת תלמידי חכמים ובני תורה

ומזה שמתאר את היצר הרע בשם שאור שצעיסה, יש גם צוה רמו מוסר, הנה מנצות הקרבן פסח לאללו צחורה, והוא רמונו על מעלת חצרותא טובה, אשר הרצה חצרותא עושה (סוטה ז.), להסתובב תמיד צין צני חורה ותלמידי חכמים, וכמו שכתב הרמב"ם (ה' דעות ו-א) דרך צרייתו של אדם להיות נמשך צדעותיו וצמעשיו אחר רעיו וחצירו, ונוהג כאנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אלל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים צחושך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר (משלי יג-ט) הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע וכו' ע"ש. ואמר הכתוב, ויקחו להם איש שה לצית אצות שה לצית וגו', ולקח הוא ושכנו הקרוז אל צימו וגו' (יז-ד). ולכאורה האי 'הקרוז אל צימו' נראה מיותר, דהא זהו 'שכנו'. ובספורנו כתב לפרש, אף על פי שיהיו מצרים רבים שוכנים צין צית עברי לצית רעהו, יקרא שכנו אותו העברי, שהוא יותר קרוז לציתו משאר העברים ע"כ. ויש לומר דהקרא מרמו, דלא עם כל שכן יכולים להסב יחד על שלחן אחד צאכילתו, אלא

המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה, מחדשו, ויודע, ומשגיח, ויכול. והאותות והמופתיים הגדולים עדים כאמנים באמונת הצורא ובתורה כולה. ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, וצנייהם לצנייהם, וצנייהם לדור אחרון וכו' ע"ש. וחג הפסח ומנאותיה, הם השורש של אמונתינו, שהראה ה' לנו כי יש לעולם אלוה-ה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול. וזה מורה לנו המנהג הגלוי על השלחן, שלא הספיק צניקס של אבותינו להחמיץ עד שגאלס, ועליו אנו מספרים סיפור יציאת מצרים, בשעה שיש מנהג ומרור מונחים לפניך.

אבל באמת טמון בזה עוד ענין עמוק, והוא מה שכתב הרמב"ן שם עוד, ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה צניקס הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, צין צרבים צין ביחיד, אלא אם יעשה המנות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו וכו' ע"ש.

עוברים עלינו יום יום נסתרים ו**אברו** חז"ל (גדה לא). אמר רבי אלעזר מאי דכתיב (תהלים

אנו שוצרים את המנהג באמירת יתך, ומטמינין החלק היותר הגדולה לאוכלו צסוף הסעודה לאפיקומן, וקורין אותו בשם 'צפון'. והטעם הפשוט הוא כדי לאכול לחם עוני, דרכו של עני צפרוסה, ולהשאיר ממנו חלק לאכילת האפיקומן, שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

ויש לומר בזה עוד רמז, כי ה' צוה לנו כמה מנות לעשות זכר ליציאת מצרים, שלא יסור זאת מלבונו ומחשבותינו תמיד. וכבר דקדק צבני יששכר (ניסן ד-ה) צמה שאנו משצחים בגלות המר הזה שגאלנו השי"ת מעצדות לחירות צעת לאתנו מארץ מצרים, כי הלא אכתי אנחנו עצדים ביותר לחקות ויותר שעצוד כפלי כפליים לאין משער צד' כנפות הארץ צין האומות, וצאריכות הזמן צכפלי כפליים מן גלות מצרים, אשר אלו כל הימים דיו וכו', לא נתנונו המון לאומים די השצ רוחינו זה קרוב לאלף ושמונה מאות שנה. והנה העצד הנתון תחת יד משעצדו צשיעצוד רצ ועלום צימי זקנותו, היאך ישמח ויגיל בצילה ורנן על שיצא צימי נעוריו פעם אחת משיעצוד לחירות, הלא יתאנח צמר נפשו על שהוא נתון כעת צצרה וצצציה ע"ש.

אמונה בכך דברינו ומקרינו שכולם נסים **אך** הענין בזה הוא כמו שציאר הרמב"ן (סוף פרשת צא) כי

שומע אחר כך מה שנעשה בהספינה, ואינו מכיר בנסו לעולם להודות עליו, ולא עוד אלא שנשאר בתרעומתו על הקוץ שברגלו.

ועל דרך זה הוא מי שעוסק במסחר, וזא לפניו מסחר שלפי ראות עיניו היה יכול להצליח בו הרבה, שהיא מניחה עצומה, ונשמט זאת מידו ולא עלה צידו להשיגה, והוא מצטער על זה. וכמה פעמים שומע לאחר זמן שהמסחר ההוא לא הצליח ופשטו בו רגל, ואז תוגמו נהפכה לו לשמחה. אבל יותר פעמים לא שומע מה שנתהוה מאותו מסחר, ואינו מכיר בניסו איך בהשגחה פרטית הצילו ה' מליפול צפת, ולא עולה בדעתו להודות על הנס שנעשה לו.

ריבוי הסיפור ביציאת מצרים,

ל'התבונן בזה על הניסים הנסתרים

ו'שמועתי מדודי הגה"ח צעהמח"ס צית הלחמי ז"ל לפרש מה שאומרים (בחפלת נשמת) ולך לצדך אנטנו מודים, ויש להצין הכוונה בזה, הלא בודאי שרק להקצה"ה אנו מודים. אך הכוונה הוא, כי על הנסים הנגלים והטובות הגלויות שעושה עמנו ה', כל אחד נותן שבח והודאה לקונו על זה. אבל על הנסים הנסתרים, שאין צעל הנס מכיר בנסו, הם נשארם צלי הודאה, שהרי לא נתגלה לו החסד שעשה עמו ה', על כן אנו נותנים

עז-יה) עושה נפלאות לצדו וצרוך שם כבודו לעולם, אפילו צעל הנס אינו מכיר בנסו [עושה נפלאות לצדו, הוא לצדו יודע שהוא נס, אבל צעל הנס אינו מכירו], דרש רב יוסף מאי דכתיב (ישעיה יז-א) אודך ה' כי אנטפת צי [מפני שכעסת עלי אני מודה לך שלטובתי היה], צמה הכתוב מדבר, צשני צני אדם שיצאו לסחורה, יש צ לו קוץ צרגלו לאחד מהם [ולא יוכל לצאת], התחיל מחרף ומגדף. לימים שמע שטצע ספינתו של צצירו צים, התחיל מודה ומשצת, לכך נאמר ישו צאפך ותנחמני ע"כ.

רבבו כן עלינו עוצרים יום נסים נסתרים כאלו, וכמו שאומרים (בחפלת מודים) ועל נסיך שצכל יום עמנו, הן על הכלל ישראל צכללות, שה אחת צין שצעים זאצים, שלא אחד צלצד עמד עלינו לכלותנו, אלא שצכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקצה"ה מצילנו מידם. והיעצ"ך כתב, חי נפשי שנס זה גדול יותר מכל הנסים, גם יותר מקריעת ים סוף. והן צכל איש ואיש צפרטיות, יש השגחה פרטי עליו מלמעלה על כל צרכיו יום יום, אופן פרנטו וצריאותו וקידור כל צרכיו, הם נסים נסתרים צתוך הטצע. לפעמים הוא מכיר את הנס לאחר זמן, דוגמת אותו אדם שננס קוץ צרגלו, ואחר זמן שומע שטצע הספינה צים. ולפעמים לא

שופך לבו לה' על נסיך שזכל יום
עמנו, הנסים הנסתרים שעושה אתנו
בחוך הטבע, איך הוא מסדר כל
זרכינו זמדה וזמשקל לטובתינו, וכמו
שמזרכין זכל יום 'שעשה לי כל
זרכי', ונותן הודאה על האלפי אלפים
ורזבי רזבות פעמים הטובות שעושה
עמנו.

והזכירה הטמונה לאפיקומן היא
גדולה יותר מהמנה
שמשחיר לסיפור יציאת מצרים, להורות
כי נסים אלו הם גדולים יותר מניסי
יציאת מצרים. וכמו שכתב מרן החתם
סופר זדרשותיו (לשנה"ג רמד): וז"ל
איך זעל הנס מכיר זנסוי הנסתרים,
שהם עיקרי הנסים הנעשים לנו זכל
דור ודור מיזם הזיתנו על פני
האדמה שאנו מתנהגים עם נסים
נסתרים. כי איך פלא כלל זקריעת ים
סוף ומכת מצרים, ומי שאומר לשמן
וידליק יאמר לחומץ וידליק (מעניית
כה.). אזל להנהיג הכל על סדר
מערכת השמים זלי שום שינוי יוצא
מגדרו של עולם, ולסבב סיבות להטיב
לנו, כאשר אנו רואים זעינינו, אילו
פינו מלא שירה כים ולשונינו רנה
כהמון גליו, איך די זאר להודות
ולהלל להשיית על כל הטוב, והם
יותר מניסי מצרים עכ"ל. ולכן המנה
הטמונה של זפון יותר גדולה מהמנה
הגלויה של הנסים הנגלים. ועל זה
נאמר (תהלים ס-ו) נתת ליראיך נס

הודאה כללית, 'ולך לזדך', גם על
אותן הטובות שרק אתה לזדך יודע
זה, לעושה נפלאות גדולות לזדו,
שאי אפשר לנו לפורטם מחוסר
ידיעתנו, גם על זה 'אנחנו מודים'
ע"כ. — וזה עיקר ענינו של חג
הפסח זריזוי הסיפור של יציאת
מצרים, להתזונן מזה על הנסים
הנסתרים שעושה עמנו כהיום, כי
ההזכונות זהנסים הנגלים מזיח
אותנו להכיר הנסתרות ולהודות עליה.

והזכירה המנה זאה להורות על הנסים
הנגלים שעשה ה' עמנו
זמצרים, הזיחנו מעזדות לחרות
ומיגון לשמחה, וזעשה שיש מנה
ומרור לפניו מספרים זיציאת מצרים,
על הנסים שעזרו עלינו. אזל זאמת
מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם
מודה זנסים הנסתרים, וזמנה זו
זפונה וטמונה ההכרה להתזונן
זהנסים הנסתרים שאנו עזמינו
מסובבים זהם יום יום, ולהודות ולהלל
על זה לה'. על כן אנו נוטלים את
המנה זאמירת יתך, ושזרים אותה
לשתי חלקים, חלק אחד משאירין על
השלחן זגלוי לספר עליה יציאת
מצרים, וזה מורה על הנסים הנגלים
שעשה אז עמנו. אזל יש גם חלק
מהמנה שאנו מטמינים, להורות על
הנסים הנסתרים, ואחר גמר סיפור
יציאת מצרים, אנו נוטלים גם אתה
לפני אמירת הלל ונשמת, ואז האדם

המלוות מדרבנן והמנהגים המסורים לנו, זה מה 'שעמדה לאבותינו ולנו', צמשך כל ימי הגלות עכד"ק.

אנו אומרים שצכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, אין הכוונה רק להשמיד להרוג ולצבד, כמו המן הרשע ודכוותיה, אלא שצכל דור יש טומאה מיוחדת צהאומות העולם שהיצר עומד ומפתה את ישראל ללכת צדרכס, והס עומדים עלינו לבלותנו, לא רק כליון הגוף אלא צכליון הנפש יחד, להעביר אותנו מעבודת יוצרנו ית"ש. וצדור הזה הנסיון צזה הוא כלי האינטערנעט, שורש כל הטומאות שצעולם, שצסופו מכצה כל זיק יראת ה' ותשוקה לעבודתו. הלצ נעשה מטומטס, ומחשצותיו מצולצלות, ולא מרגיש עוד טעס צתורה ותפלה ומצות ה', ונעשה אצלו הכל כמצות אנשים מלומדה.

להתנוסס מפני קושט סלה, שהקצ"ה נותן נס נגלה, להתנוסס, להתצוין מצה על הנסים הרצות הנסתרות שעשה עמנו.

וזהו הענין שצאמירת והיא שעמדה, מכסין את המצות מתחלה, כי צקטע זו הוא נותן שצח והודאה על הנסים הנסתרים שעשה ה' עמנו צמשך כל ימי גלותנו, שלא אחד צלצד עמד עלינו לבלותנו, אלא שצכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, והקדוש צרוך הוא מצילנו מידס, שאין אנו רואים נסים נגליים צימינו, אלא זהו מהנסים הנסתרים, אשר מפיר ה' עצת גויים והניח מחשצות עמים צתוך הטצע עצמה. על כן מכסין אז המצות, לרמוז כי כעת אנו נותנים שצח על הנסים הנסתרים שטמונה צהמנה, שמהנסי הגליים המפורסמים אדס מודה צהנסי הנסתרים.

להזהר עד כדי מסירות נפש

*

מצנגוע באינטערנעט בלי פילטער

היצידים הרכים נצצים לקראת נסיונות עצומות צחייהס, וצריכין חיזוק גדול שלא ימעדו אשוריהס, ויש להאצ להתריע תמיד צציתו שזה כלי של טומאה כאשר אין עליה פילטער. אצל אס האצ עצמו נפגע צזה, ולא צוער צקרצו ההרחקה מכלי זה, מה יוכל למסור להצנים. הוא יושצ אצל הסדר ורועה להשקיע

בכל דור עומדים עלינו לצבותינו,

כליון הגוף והנפש יחד

יסופר על הרה"ק רצי מענדל מווארקא זי"ע שאמר על מה שכתוב צהגדה יכסה המצות ויגציה הכוס', והיא שעמדה לאבותינו, הכוונה לרמוז, שהרי מצות מנה לאורייתא, וד' כוסות דרבנן, ומרמוזים שיכסה הדאורייתא ויגציה הדרבנן, 'והיא'

מסיב על השלחן אלל משפחה של יהודים חרדים, כי גם אם אתרמי צן רשע אחד צעיר, היה עוזב את בית אבותיו ויאל לתרבות רעה. אלל כהיום יש הרבה בתים שגם צנים כאלו למחנה ולשליש ולרביע, מסובים אלל שלחן אציהם, ה' ישמרו. צן החכם שואל, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר נוה ה' אלקינו אחס, וצן הרשע שואל מה העבודה הזאת לכם, אלל שהניגון הוא באופן אחר. החכם רוזה באמת להצין ולהשכיל, והוא אומר בלשון שאלה, מה העדות, כדי להודיעהו מה מוטל עליו לעשות, ומזכיר שם שמים, 'אשר נוה ה' אלקינו'. אלל צן הרשע לא שואל, אלל אומר צביטול מה העבודה הזאת לכם. ומהיכן יואל צן כזה, מה הביאו לירידה כזו, כולם פה אחד יאמרו שכלי הזה השפיע עליהם לכבות כל זיק יראת ה'. וכמה פעמים אין האבות יכולים לומר 'ידינו לא שפכו את הדם הזה', כי אם היה להם שמירה מעולה על ציתם, והיו מדברים בכל חוס הלצ נגד זה, לא היו באים לידי כך. וכאשר צני ציתו רואים על האב שאינו מקיח דעתו מהבלעקצערי שלו, מה יעשה הצן שלא יחטא, מה יהיה תוארו כשיתגדל.

ובליל פסח חנו אובלים מנה, מיכלא דמהימנותא, שיהיה זאת צשר מצשרו, לחיות באמונת ה', עד שיוכל

אמונת ה' צצני ציתו, וצחדר האחר יש כלי שיפלוט מהם כל מה שהם שומעים.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו, לא מה שהתאמנו לקיים המצוות לאורייתא, אלל מה ששמעו לדברי החכמים, והטו און לקבל כל דצריהם בלי פשרות, רק זה עומד לצית ישראל להמשיך דרכי האבות, שצכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, יש נסיונות צכל דור העומדים לבלות אותנו, ורק על ידי קיום דברי חכמים וזכים לכייעתא דשמיא שהקצ"ה מצילנו מידם. ויש לכל אחד להזהר עד כדי מקירת נפש, שלא לנגוע צשום כלי שאין עליו פילטער.

מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו

יסופר על הרה"ק רצי מאיר מפרעמישלן זי"ע, ששאלו אותו פעם אחת צליל הקדר, למה כל דבר צחג הפסח הוא צמספר ארבעה, ד' קושיות, ד' כוסות, ד' צנים, ואילו המצות הם רק שלש. והשיב, הלל מטעם זה שוצרים המנה האמצעית לשתים, כדי שיהיה גם כן ארבע מצות עכדה"ק.

ונראה כי הן אמת שיש ארבעה צנים, חכם רשע תם ושאינו יודע לשאלו, מכל מקום עד לימינו אלה כמעט שלא היה נמצא צן רשע

שמתרגלים לראות פריעות, וממילא מתקרר גם מלהשיגה בזה על ציתו. וכמו ששמעתי בשם מרן אדמו"ר מאסטמאר ז"ל שהוכיח פעם לאחד שהלך במקום שנכשלים בראיות אסורות. והשיב לו האיש שאין הראיה עושה עליו רושם. ואמר לו, הן אמת שזהו מדריגה גדולה, אבל הרבה עבירות נריכין לעבור מקודם עד שלא יעשה זאת רושם על האדם. — וכמו כן יש לעורר על הצגדים שלוצשות הכלות לחופתם, שנפרץ לאחרונה ללכת בזרועות מגולות למחנה ולשליש ולרביע, ואין משימים לב שציוס כזה שמתחילין לצנות צית, אשר איש ואשה שזכו שכינה שרויה ציניהם, ירחקו את השכינה תיכף בצואו, ולא יראה כך ערות דבר ושצ מאחריו.

*

מעלת תפלה ובקשה בלי" פסח, שמשפיע למטה כל משאלותיו

חז"ל (ברכות ד:) האריכו צמעלת קמיכות גאולה לתפלה, אמר רבי יוחנן איזהו צן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה ע"כ. ואמרו עוד (ט:): העיד רבי יוסי צן אליקים משום קהל קדישא דצירושלים כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק כל היום ע"ש. וציאר ברצינו יונה למה הוא מוצטח עבור זה שהוא צן עולם הבא. וכתב דעיקר תכליתה של יציאת

להיות טופח על מנת להטפית, להעביר זאת לצניו אחריו, ולכן מסדרין רק שלשה מנות, כי אם יתעצם במיכלה דמהימנותא, מתהלך בתומו נדיק אשרי צניו אחריו, אז לא ינטרך לטפל בציתו רק עם שלשה סוגי הצנים, ולא עם צן הרשע.

ריבוי השימוש בטעקסט, מוציא את האדם מן העולם

ויש לעורר גם על כלי הסעלפון, להשתדל להיות לו סעלפון כשר, שאין עליו שום דבר רק הטלפון בלבד, צלי טעקסט, שסופו מוציאה את האדם מן העולם, שנעשה כה אדוק בה שאי אפשר לו לפרוש ממנה יומם וליילה, כאשר רואין בחוש. אבל גם מי שנריך זאת לצורך פרנסתו, יש לייחד זאת רק למה שנוגע לפרנסתו לבד ולא לשום דבר אחר. ומכל שכן שאין מקומו צצית המדרש, וכאשר צא לפני המלך ישאיר זאת בצגדו חוץ לצית המדרש, ויקדיש שעה זו רק לעבודת קונו צלי שום בלצולים.

זהירות בלבישת בגדי צניעות, ובבגדי בליה ביום חופתה

ובבזו כן יש לעורר על צגדי צניעות לצני ציתו, שהסטיילס של ימי הקיץ הבאים הם צגדי פריעות, ויש לכל אחד לשום עיין על מה שלוצשין אשתו וצנותיו. וזהו גם כן חלק הירידה על ידי כלי האינטערנעט,

מנרים היתה כדי שנהיה עצדי ה', כמו שנאמר עצדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מנרים (ויקרא כה-נה). והמזכיר את יציאת מנרים בצרכת הגאולה ומתפלל מיד, מראה בזה שהוא מכיר ומצין שהגאולה היא תכלית זו של עבודת ה', שהרי התפלה היא עבודה שלב (תענית ג.). וכיון שכך ודאי יעשה רצון ה' ומנותיו, ויזכה בודאי לחיי העולם הבא ע"כ. ומבואר מזה כי העוסק ביציאת מנרים, יש לו להסמיך לזה עבודת יוצרו, לקבל על עצמו להיות עצד ה' מעתה, שזה מראה שמכיר תכליתו של הגאולה. וזאת היא תכלית הדרשה, להזכיר לעצמו שהדברי מוסר ותוכחה הנאמרים המה הם התכלית של הגאולה, ואם לא מקבל על עצמו להיות מעתה עצד ה', אז סיפורו ביציאת מנרים הוא מן השפה ולחוץ, ויש להסמיך הגאולה להעבודה, ואז מוצטח שיזכה להיות בן עולם הבא.

אמנם ברש"י שם כתב, אמרינן בירושלמי (ברכות א-א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה, לאוהבו של מלך שבה ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומנאו שהפליג, אף הוא הפליג. אלא יהיה אדם מקרב להקצ"ה אליו ומרנאו בתשבחות וקלוסין של יציאת מנרים, והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע כרכיו ע"כ.

הרי לנו גדול החשיבות של סיפור יציאת מנרים, שמקרב אז את ה' אליו, ואז הזמן גרמא לתבוע ממנו כרכיו. ואם זהו בכל יום, מכל שכן כליל פסח שיושב עם בני ביתו ומאריכין שעות אחר שעות בסיפור יציאת מנרים, כמה גדול הוא ההתקרבות של ה' אליו, וכמה גדולה היא כח התפלה הבאה לאחריה, ויש להסמיך אז גאולה לתפלה, ובודאי שתפלתו תעשה רושם להשפיע למטה כל משאלותיו.

לעורר רחמים על גאולתינו ופדות נפשינו ויש צוה עוד רמו, שכאשר אדם מזכיר יציאת מנרים, ועולה על רעיונו אז הגאולה העמידה ששורשה היא מיציאת מנרים, צריך להתגעגע כל כך להגאולה, עד שלא יוכל להפרד בשעה זו מלשפוך שיח ולהתפלל ולבקש עליה, שיראו עינינו וישמח לבנו בישועתך באמת באמור לציון מלך אלקיך. וכל הסומך גאולה לתפלה, שכאשר מזכיר הענין של הגאולה הוא מסמיך תיכף עליה תפלה, הוא בן העולם הבא, כי המתאבל על ירושלים ומשתוקק תמיד על נחמתה, זוכה ורואה בשמחתה (תענית ל.). ומכל שכן כליל פסח, ליל שימורים להגאולה, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, בהחיי השני של הסדר שמסודר על הגאולה העמידה, שפוך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך, ומוזגין כוס

ותחזינה עיינו בשופך לציון צרחמים
צקרוצ דימינו.

ונסיים צמה שאמרו צמשנה (פסחים
קטו:): עד היכן הוא אומר

(הלל צליל פסח), בית שמאי אומרים עד
אס הצנים שמחה, ובית הלל אומרים
עד חלמיש למעינו מים ע"כ. כי
עבודת הלילה היא להכניס התלהצות
דקדושה צהצנים למצות ה', עד
שיעשה רושם עז עליהם שגם החלושים
והירודים יתהפכו לעוצדי ה'. ומי שיש
לו צן חלוש ציהדותו, הרי צן כסיל
תוגת אמו, ושופכת דמעוה כמים על
ציתה. ואומרים בית שמאי דיש לומר
ההלל מתוך דציקות כזו, עד שיהיה
אס הצנים שמחה. ובית הלל מוספיס
עד חלמיש למעינו מים, שגם החלמיש
היצש צלי לחלוחית כלל יתהפך להיות
לאגס מים.

יתן ה' שוכל לחוג את חג המצוה
בדציות, לקיים כל מצוהיה
צתכלית השלימות, ולהזהר ממשוהו חמץ,
ולאכול המיכלח דמהימנותח להיות זחת
צשרו ודמו, ולהשפיע ממנה גם על
צני ציתו. ויושפע לנו שפע של פרנסה,
שהפסח נאכל על השוצע, שישפיע ה'
לכל אחד מישראל כדי שציעה, וזוכה
להגאולה השמורה ללילה זה, ליל
שימורים הוא, משומר וצח לגאולה
העתידה צציות צן דוד צצ"א.

לחליהו שיצוה ויצשרנו, יש לעורר
רחמים מקרב הלצ על גאולתנו ולסמוך
הגאולה לתפלה, שירחס ה' על עמו
לקצן נדחי ישראל צעגלח וצזמן קריב.

וצובר ללמוד מגמרה (שס) עוד ענין
נפלא צהכנת האדם לציות
המשיח, דחה דאמרו כל הסומך
גאולה לתפלה אינו ניזוק כל היום
כולו, אמר רצי זירח איני, והא אנה
סמכי ואתוקי. אמר ליה צמאי איתוקת,
דאמטיית אסח לצי מלכח (שהוצרך
להציא הדסים לצית המלך, שהיה כרוך
צהוצאות רצות), החס נמי מצעי לך
למיהב אגרח למחזי אפי מלכח, דאמר
רצי יוחנן לעולם ישתדל אדם לרוך
לקרחת מלכי ישראל, ולא לקרחת מלכי
ישראל צלצד אלא אפילו לקרחת מלכי
עבודת כוכבים, שאס יזכה [לעולם
הצח לררות גדולתן של ישראל, ויראה
צכבוד מלך המשיח], יצחין צין מלכי
ישראל למלכי עכו"ס [כמה הרצה
גדולתן יותר על האומות עכשיו] ע"כ.
הרי לנו דלח די לחכות לציות המשיח
צלצד, אלא יש להשתדל צעולם הזה
להקנות צנפשו איך להעריך את הכבוד
הגדול של מלך המשיח, ולא עוד אלא
שחייב גם ליתן על זה מהונו להשיגו.
ורצי זירח שהוצרך להוציא ממון רצ
לצוה אל המלך, עד שקראו צשם נוק,
איך זה היוק אלא כתועלת. כן יתן ה'
שזוכה לררות זחת צחיים חיותנו,
שמחיס צצנין עירך וששים צעבודתך,

בליל הסדר תשעי"א לפ"ק

באזני צנך וצן צנך את אשר התעללתי
 במצרים, וידעתם כי אני ה' (שמות
 י-3), שמדעו כי אני ה' המספר, שאני
 ה' צפין צהדצרים שאתה מספר ע"ש.
 וציארנו במקום אחר שזה הענין
 שאמרו, וכל המרצה לספר ציניאת
 מצרים הרי זה משוּבַח, כי כל המוסִיף
 לדבר, נמשך צו עוד הארה יתירה
 מהשכינה ששוכן בתוך דבריו, והמוסיף
 עוד שעה צסיפור יניאת מצרים, יש
 אללו בחי' שכינה מדצרת מתוך גרונו
 שעה יתירה, והרי זה ממשיך הארה
 קדושה על האדם יתר מהשגתינו, ואם
 כן נעשה האדם צוה מזוכך ומשובח
 יותר ממה שהיה מלפנים, וכל המרצה
 לספר יותר, הרי הוא עצמו נעשה
 משוּבַח יותר. (עי' ס"ג לשצה"ג תש"ע).

ויש לומר דזהו שאמר הכתוב, אנכי
 ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים,
 הרחצ פיך ואמלאהו (תהלים פא-יא),
 שכאשר צא זמן יניאת מצרים, ליל
 פסח, אז עבודת האדם רק להרחיב
 את שפתי פיו, והקצי"ה ממלא אותה
 צדיצורי פיו, שהשכינה מדצרת מתוכו.
 ולכן לוצשין בגדי לצן דוגמת עבודת
 הכהן גדול ציום הכיפורים, להורות
 שיכולין לזכות צלילה זו למדריגתו,
 שהדיצורים היו יוצאים מפי הכהן
 צקדושה וצטהרה מאליו, צצחי' שכינה
 מדצרת מתוך גרונו.

ענין צבישת הקיטף בליל הסדר.
 ידועים דברי המהר"ל מפראג
 ז"ל, שזהו לרמוז על גודל קדושת
 הלילה, שעבודתו היא דוגמת עבודת
 הכהן גדול ציום הכיפורים, שנכנס לפני
 ולפנים צבגדי לצן, כן הוא עבודת כל
 אדם צליל זה, ועל כן לוצשין בגדי לצן
 עכדה"ק. ויש לצאר עוד, דמלינו
 בעבודת הכהן גדול, שהיו שומעים את
 השם הגדול והנורא מפורש יוצא' מפי
 כהן גדול צקדושה וצטהרה (בעבודת
 יוהכ"פ למוסף), ופירש האר"י ז"ל (פרי
 עץ חיים שער יוהכ"פ פרק צ), דלא אמר
 כשהיו שומעים הכהן גדול 'מזכיר'
 השם המפורש, אלא יוצא' מפי כהן
 גדול, להורות שהכהן גדול היה צטל אז
 צמליאותו, צהתפשוט הגשמיית, שלא
 היה מדצר בעצמו, אלא שיצא מפי כהן
 גדול מעצמו ומאליו, צצחי' שכינה
 מדצרת מתוך גרונו, והשם הנכבד
 והנורא היה יוצא' מפי כהן גדול. ולכן
 נאמר צכל המקום אשר אזכיר את שמי
 (שמות כ-כא), ולא אמר מזכור אלא
 אזכיר דייקא, שכציכול אני מזכירו מתוך
 פיו של כהן עכדה"ק. הרי שהשכינה
 היתה מדצרת אז מתוך גרונו.

וע"ז דרך זה הוא גם כן אלל כל
 אדם המספר יניאת מצרים לצני
 ציתו, וכמו שכתב צספר רצ טוּב (פ'
 צא), דעל זה נאמר, ולמען תספר

*

שכתוב בזהר שיציאת מצרים גורמת
הגאולה ע"כ. וכן כתב שם (במערכת
ק' אות טו).

והגדה המצה רומז על הגאולה
ממצרים, שגורשו ממצרים ולא
יכלו להתמהמה, אבל באמת צמנה זו
טמון הרצה והרצה יותר, וכמה נסים
נשפעו לישראל כבר מנס זה, וכמה
יושפעו עוד עד זמן הגאולה, ולכן
מזפנין מהמצה הזה, להורות שלא רק
על מה שרויץ בגלוי אנו משבחים,
אלא גם על הנסתר שיש בו, נורא
תהלות עושה פלא. ומה שטמון בו
לכל הדורות, פלאות אלו הם יותר
מרוצים מהפלא היחידי שנעשה אז,
ולכן המצה הצפון היא יותר גדולה
מהמצה הנגלה.

וע"ז זה אומרים, וכל המרצה לספר
ביציאת מצרים הרי זה משוצת,
והיינו שאינו מספר רק הפלא היחידי
שנתהוה במצרים, אלא משכיל להצין
להודות ולספר הנסים והנפלאות שהם
טמונים בהם הזה עד עולם, ומפלא
יחידי זה של יציאת מצרים, הוא מרצה
בנפלאותיו, הרי זה משוצת. ונראה
דעל זה רימו בזהר הק' (פ' בא מ:)
פקודא צתר דא לספר בשבחה דיציאת
מצרים, דאיהו חיובא על צר נש
לאתשעי בההוא שבחה 'לעלמין' וכו',
והיינו דלא סגי במה שמספר בשבח
הנס שהיתה אז ביציאתם, אלא חיובא

יחיץ. הענין ששוצרין המצה לשמים,
ותלק היותר גדולה מזפנין
לאפיקומן ל'צפון'. ויש לומר על פי
מה שכתב במדבר קדמות להחיד"א
(מערכת נ' אות י') בשם המהר"ש
פרימו (פ' בשלח) בציאור דברי הילקוט
(ח"ב רמו תקנט), כימי לאתך מארץ
מצרים ארצנו נפלאות (מיכה ז-טו),
אראה לבנים מה שלא הראיתי לאבות
במצרים, כתיב (שמות טו-יא) נורא
תהלות עושה פלא, וכאן כתיב ארצנו
נפלאות ע"כ. והכוונה שמפלא אחד
ימשך כמה פלאים בהמשך הזמן,
ולמראה עינים מה עמקו דרכי
נפלאותיו וניסיו, כי בעל הנס אינו
מכיר אלא מה שרואה במקומו ושעתו,
אבל לפי האמת כי כל נס שעושה ה'
אין קץ להלכות וטובות הנמשכים מזה,
ואנחנו לא נדע. וכן בקריעת ים סוף
ציה שעתא לא ידענא כי אם אשר
ראו עינינו, אמנם אין קץ לנפלאותיו,
עד שמוזה ימשך הגאולה עתידה
במהרה צימינו. ומשה רבינו העיד
שאין הפה יכולה לדבר התהלות
הנמשכות מפלא אחד. והו' שאמר
'נורא תהלות' רבות, ואין אנו רואים
כי אם 'עושה פלא' אחד, אבל כמה
וכמה נמשכו וימשכו. והו' שאמר
אראה לבנים מה שלא ראו האבות
באבות פלא, כמה נפלאות נולדו ממנו,
לעתיד יראו שנמשך עד הגאולה, וכמו

לספר ציפיאת מצרים, ומשכחים ומודים עליה, עוד יותר עמוקה ומתנוולת ההודאה על הטובות והחסד והנסים שעושה עמנו עד היום. ואם כי לאו כלל פעם הוא רואה זאת בגלוי, מכל מקום אין צעל הנס מכיר בנסו, ואנו משכחים על מה שעושה נפלאות גדולות 'לצדו', שצחוק הטבע עזמה מסבב לנו כל צרכנו לטובותינו.

וזהו הענין שאומרים (בצרכת אשר גאלנו), ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשינו, ולכאורה למה נשיר שיר 'חדש', וכי הישנות כעורות הן לשבח זהם את צוראנו. אמנם הכוונה כי לעת עתה אין אנו יכולים לשור רק על מה שראינו בגלוי הנסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, אבל על מה שטמונה זה שאין אנו רואים ומשיגים אין הם יוצאים לפועל בכל דור ודור, על זה אין אנו יכולים להודות. אבל לעתיד יתברר לנו האלפי אלפים נסים וטובות שהיו טמונים בזה שעה פלא יחיד, ועל זה נהיה נורא תהלות, ואז נראה כי השיר שאמרנו לא היה בשלימותו, כי לא זכינו להשיג ולא ראינו מה שהיה טמון בחך טובו, ואז נודה שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשונו. - גם תקנו להודות על הגפ"ן, שהוא ר"ת ג'אלתנו פ'דות נ'פשינו.

לבר נש לאשתעי צההוא שצחא 'לעלמין', גם צמה שנעלס ונסתר אז צחוכו, שמתגלה תמיד מדור לדור, שכל דור ודור עומדין עלינו לכלותנו, והקצ"ה מצילנו מידם.

ובזה יש לצאר מה שמצות היום הוא בצרבע כוסות של יין, וענינו נראה, כי אמרו חז"ל (ברכות לה.) אין אומרים שירה אלא על היין ע"ש. ונראה בטעמו, כי הגפן הוא פרי חשוב מאד בשבעת המינים שנשתצחה בהן ארץ ישראל, ואכילת הענבים משביע את האדם כמו התאנה והרמון. אבל חוץ מהטוב שיש בהענבים בחיטוניותו, טמונה בו משקה היין, שעולה בחשיבותו על הפרי עזמה, שמשמח אלקים ואנשים, וקוצעת צרכה לעזמה צורא פרי הגפן, יותר משאר מי פירות. וזהו לדוגמא להשירה שהאדם אומר לה', כי לא די להודות על הטובות הנגליים שרואה בעיני צשר חסד ה' עמו, אלא גדולות עוד יותר הנסים הנסתרות והטמונות מה שעושה ה' תמיד בכל עת ובכל שעה עמו וצני ציחו, שנמשכים כולם מהנס הנתהוה צראשונה.

ולבן אין אומרים שירה אלא על היין, שזה מורה שהפנימיות של הפרי עולה בחשיבותה פי כמה ממה שרואה ממנה צנגלה, וכן צצחינה זו היא השירה של ישראל. וכאשר יושבים

מתכנשין וחמאן לון, ואודאן בלהו לקוביידה. ונריך זיארור הלשון 'חמאן' לון, דהלא אלל דברים לא שייך לשון רחיה אלל לשון שמיעה, והוי ליה למימר מתכנשין 'ושמען' לון. ובהגדה חדש האציב כתב, דמכל מצוה שאדם עושה נצרא מלאך, כמאמרס (אבות ד-יא) העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, ומכל דיבור ודיבור נצראים מלאכים הרבה למעלה, ומלאכי מעלה מתכנשין וחמאן לון, המלאכים החדשים שנצראו מדיבורי קדושה של עם ישראל עבדה"ק.

ויש להוסיף כי ידוע שמלאכים לא יודעים מחשבות בני אדם (וזה"ק וירא קא:), ואם כן אין הם יודעים להעריך חשיבות הדיבורי מצוה שישראל עושים, שאין הם מכירים הדחילו והרחימו שטמונה בתוכם. אמנם מכל מצוה נצרא פרקליט, וזהו לפי ערך המצוה, שממנוה שנעשה בשלימותה נצרא מלאך יותר גדול במדריגותו, ממה שנצרא ממצוה פשוטה צלי דחילו ורחימו, ומזה הם יכולים להעריך מעשה מצוה עם ישראל. ובגין דאינון מלין סלקין, דמצוה צלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא (תיקוני זוה"ק י כה:), וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון, איזה סוג מלאכים נצראו מזה, והם רואים שגם מהדיבורים של בני אדם פשוטים נצראים מלאכים כה גדולים וקדושים, על ידי זה אודאן

יחין. הענין ששוצרין המנה, וחלק ממנה לפון. יש לומר צדוך רמו, דאיתא בגמרא (יומא ט.) מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ובמנות ובגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שנאת חנם שהיתה ציניהם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים ע"כ. ואמרו (שם) ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם [לפי מלאת לצבל שצעים שנה אפקוד אחתם], אחרונים שלא נתגלה עונם [צני מקדש שני רשעים היו צסתר], לא נתגלה קצם ע"כ. והנה אנו חוגגים היום זמן גאולתינו, שהויאלנו מעבדות לחירות, אלל צאמת אנו שקועים בצלות הארוכה זה כאלפים שנה, ועדיין לא נתגלה קיננו, מפני שלא נתקן עדיין אללנו החטא של שנאת חנם. והנה המחלוקת מתואר בקרא (ישעיה נח-ד) הן לרבי ולמצוה תגומו. על כן שוצרין את המנה, להורות שאם רואים לזכות לגאולה המרומזת בהמצוה, אז יש לשבור המצוה ומריבה שיש צינינו, לתקן החטא של שנאת חנם. ואז נוכח להגאולה הנפון, שלא נתגלה קיננו, אלל מלצא לפומיא לא גליא, ויום כמוס עמדי.

*

בזוה"ק (פי בא מ:) בגין דאינון מלין סלקין, וכל פמליא דלעילא

להבין, שאין צריך להבין הכל, ואין צריכין תשובה לכל דבר, ויש לעשות מה שנצטוונו גם כלי הצנה. וממה ששייבו לו על רוב קושיותיו, שיש בהם טעם ודעת, ישכיל להבין דכמו כן יש טעם על כל דבר, אף שאי אפשר להשיבו, ויצוא יום ששיג גם זאת.

*

ל"א זביתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא וכו', כל ימי חיך הלילות. יש לומר דאמרו חז"ל (ברכות ט.) הכל מודים כשיצאו לא יצאו אלא ציוס שנאמר (צמדנר לג-ג) ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה ע"ש. ואם כן 'יציאת' מצרים היתה ציוס, ואין להזכיר צלילות. אבל הלא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר (דברים טו-ה) הוציאתך ה' אלקיך ממצרים לילה ע"ש. ויש לומר כי גאולת הנפש היתה צלילה באכילת קרבן פסח ומנה ומרור, מאז נגאל נפש ממ"ט שערי טומאה והוציאת והעלם למדריגה רמה, וגאולת הגוף לצאת ממצרים צפועל לא היתה אלא ציוס. וזהו שדרש בן זומא, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים 'כל' ימי חיך, כי יש חיי הגוף ויש חיי הנפש, ויש לזכור יום צאתך מכל ימי חיך, הן על מה שנגאל הגוף ציוס, והן על מה שנגאל הנפש צלילה.

כלהו לקוב"ה. שמהם הם מכירים גדול האהבה שיש בכל לב מישראל, ועל ידי זה אסתלק יקריה עליהו עילא ותתא.

*

בזה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. יש נוהגין שהבעל הבית חוזר ושאל את הקושיות קודם שמשני עצדים היינו (ומקורו מרמזים ה' חמץ ומנה ח-ג). ויש לומר כי מלות היום לספר יציאת מצרים על דרך שאלה ותשובה, והקצ"ה שומר תורתו (ירושלמי ראש השנה א-ג), וגם הוא כביכול עוסק בסיפור יציאת מצרים, אמנם הרי הסיפור צריכה להיות תשובה על מה ששאלין, על כן ישראל שהם ציוס למקום, שאלים הקושיות מאת אציהם הקצ"ה, וכאן 'הבן' שואל, שיוכל ה' לספר יציאת מצרים בדרך של תשובה. וממה שהקצ"ה מספר, נשפע כח למטה בכל אחד מישראל, שיוכל לספר יציאת מצרים כדבעי.

והנה כל הקושיות מיושבים באמירת עצדים היינו לפרעה, והוציאת ה' אותנו משם ביד חזקה, ולכן אכולים מנה הרומזת על הגאולה, ואנו אכולים מרור לרמז על השיעבוד, וכולנו מסובין כבני חורין. אמנם מה שאנו מטבילין שני פעמים לא נתישב צוה, כי הלא טעמו הוא לעשות שינוי להילדים שישאלו. אך זה צא להורות

*

שהוא דוגמת המן שיכולים לטעום בו כל הטעמים (יומא עה.), רווחא לזקומי שכיחא לאכלו גם אחר אכילת הפסח. אך הלא אמרו חז"ל (קידושין לח.) עוגות שהולילו ממזרים טעמו זהם טעם מן ע"ש. ומסתבר שטעם זה היה להם גם בקרבן פסח שהיה ריחו נודף (שמור יט-ו), ואם כן לא היה עוד מאכל זקיס יותר מהפסח, שגם טעם מן לא עדיפא מיניה, ולכן אחר אכילת הפסח לא אמרו אפיקו מן, כי אכילת הפסח עצמו היה זקיס להם כמו המן.

*

לא אמרתי **אלא** בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. והיינו שיש להודות ולשבח את ה' תמיד, הן צמת חירות שעל זה מורה המצה, והן צמת שיעבוד שעל זה מורה המרור, תמיד חייב לזכר את ה', לכל מה דעמיד רחמנא לטב עמיד.

*

ברוך שומר הבטחתו **לישראל** ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שנאמר (בראשית טו-יג) **ויאמר לאברהם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה.**

וחכמים אומרים ימי חייד העולם הזה, כל ימי חייד להביא לימות המשיח. יש להזין כי בשלמא בעולם הזה, עולם של הסתר, יש מנהג לזכור יציאת מזרים תמיד כדי להשריש בנו אמונת ה' שיש מנהיג לצירה. אבל לימות המשיח שימלא הארץ דעה כמים לים מכסים, ויזכו ליהנות מזיו השכינה, ויאמרו הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו, איזה נורך יש בזכירת יציאת מזרים. יש לומר כי אז יגעו ישראל להימים שהיו בגלות, ובתוך החשיכה היו יושבים ומספרים זיציאת מזרים, אם כי לא ראינו רק הסתר בתוך הסתר, היו מתגלגלים עם האמונה הטהורה, אשר עבודה כזה לא יהיה להם אז, וכדי לזכור התענוג של השעות הללו יאמרו גם לימות המשיח.

*

אין מפתירין אחר הפסח אפיקומן (פסחים קיט.) יש לומר דפסח נאכל על השזבע, ואם כן אחר אכילת הפסח כבר הוא שזבע די והותר, אמנם חז"ל (מגילה ז.) אמרו, רווחא לזקומי שכיחא [ריות מנאי לדבר המתוק בתוך המעים] ע"ש. ואם כן למאכל שהוא זקיס יש לו עוד מקום לאכלו גם אחר הפסח. ואם כן למאכל

להם, ולא אמר בצרף מצרים, כי מאז חשב הקב"ה על הק"ץ שנים הנותרות לעשות בהם כמו שאמר לאברהם מתחלה.

*

בַּלְמֹד יֵשֶׁא יֵרֵד יַעֲקֹב אַבְיָנוּ
 לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֱלֹהֵי אֲבוֹתָנוּ
 שֶׁבֹּא אִם כִּי יֵדְעוּ שֶׁזֶהוּ זְמַן יְרִידַת
 הַגְּלוּת עַל אֲרֻבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, מִכֹּל
 מִקּוֹם לֹא רָצוּ לְהִתְיַשֵּׁב עִמָּהֶם יַחַד
 לְהִיטֵב כְּאֲזָרַח הָאָרֶץ, אֲלֵא יְהִי נִכְרִים
 כְּגֵרִים, עֹבְרֵי אֲרֻבַּע שָׁנִים לְהֵם שְׂיִיכוֹת
 עִם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, וְעִבּוֹר זֶה לֹא שִׁינּוּ
 שָׁמַם וְלִשְׁנוֹם וּמִלְּבֹשֶׁם.

*

וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי, וְאָמַר לָךְ
 בְּדַמְיֶךָ חַיִּי. כִּי מִצְרַיִם הִיטָה
 כּוֹר הַבְּרֹז לְנֶרְף אֶת יִשְׂרָאֵל שְׂיֹכְלוּ
 לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וּמִנְעֵר הַשִּׁיעֵבֹד
 שֶׁהִיא דַּמָּס נֶשֶׁפֶךְ כְּמִים, וְאֲרָאךְ
 מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ, וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיֶךָ
 חַיִּי, בְּזִכּוֹת זֶה תִּזְכּוּ לְחַיִּי נֶחֱמָה. אֲמַנְס
 אִם הִיוּ מִתְּרַעְמִים עַל דְּרַכֵּי ה' לֹא
 הִיוּ מִתְּעַלִּים בּוֹהַ, שֶׁהִיא מִעֲבִירִין עַל
 דַּעַת קוֹנֵם, אֲךְ יִשְׂרָאֵל הִיוּ כְּאֲלֻמִּים,
 לֹא פִתְחוּ פִה לְהִתְרַעֵם, וְאָמַר לָךְ
 בְּדַמְיֶיךָ חַיִּי, מִלְּשׁוֹן וִידוּם אֲהַרֹן, מִמֶּנּוּ
 שֶׁהִיוּ שׁוֹתֵקִין וְלֹא פִתְחוּ אֶת פִּיהֶם, עַל
 יְדֵי זֶה זָכוּ לְחַיּוֹת.

ונראה דהנה ישראל יצאו ממצרים ק"ץ שנה קודם הזמן, אך זהו ששקועים במ"ט שיערי טומאה, ולא יכלו להתמהמה הוסיאם קודם הזמן, ושאר הגליות יסלימו. אמנם ה' היודע עתידות, וידע מתחלה שלא יהיו שם ארבע מאות שנה, איך אמר לאברהם בצרית בין הצתרים ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, דבר שלא נתקיימה. אבל בצרית דקדק ה' בלשונו, ולא אמר כי גר יהיה זרעך 'בצרף מצרים', אלא 'בצרף לא להם', להורות שגזירת הגלות לא היה על מצרים לבדו אלא שאר גליות עם מצרים יסלימו ביחד הארבע מאות שנה.

וְלִבֶּן אֲמַר ה' לְאַבְרָהָם בְּכַפֵּל לְשׁוֹן
 'יְדוּעַ תְּדַע', עַל דֶּרֶךְ שֶׁאֲמַרו
 (ברכות ע.) אֵהִיָּה אֲשֶׁר אֵהִיָּה (שמות ג-יד) אֲמַר לוֹ הַקְּבִ"ה לְמַשֶּׁה, לָךְ אֲמַר לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי הִיִּיתִי עִמָּכֶם בְּשִׁיעֵבֹד זֶה וְאֲנִי אֵהִיָּה עִמָּכֶם בְּשִׁיעֵבֹד גְּלוּת ע"כ. וְכֵמוֹ כֵּן אֲמַר לְאַבְרָהָם 'יְדוּעַ תְּדַע', שֶׁיִּתְחַלֵּק הַגְּלוּת, חֲצִיו לְמִצְרַיִם וְחֲצִיו לְשָׂאֵר גְּלוּת. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטוּחַתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁמֶּנּוּ שֶׁאֲמַר לְאַבְרָהָם שֶׁמֶר ה' דְּבָרוֹ בְּמִילּוּאֹה, שֶׁהַקְּבִ"ה חִשַּׁב אֶת ה'קָךְ, שֶׁאֵז מִתְחַלְּה חִשַּׁב ה' לְנִכּוֹת ק"ץ שָׁנָה מִשִּׁיעֵבֹד מִצְרַיִם, כֵּמֶנּוּ שֶׁאֲמַר לְאַבְרָם 'יְדוּעַ תְּדַע' כִּי גֵר יְהִיָּה זְרַעְךָ, אֲמַר לוֹ בְּכַפֵּל לְשׁוֹן, לְהוֹרוֹת גַּם עַל שָׂאֵר הַגְּלוּת, וְשׁוֹב אֲמַר לוֹ 'בְּצִרְף לֹא

בהמכות שצאו ציד חזקה, אלצע
אלקים הוא.

*

ויוציאנו הי ממצרים, לא על ידי
מלאך ולא על ידי שרף וכו',
אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו.
ויש לומר כי אמרו חז"ל (פסחים ק"ט).
מאי דכתיב (יחזקאל ח-ת) וידי אדם
מתחת כנפיהם, ידו כתיב, זה ידו של
הקב"ה שהיא פרושה מתחת כנפי
החיות כדי לקבל צעלי תשובה, מפני
מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא
תקבלם, והוא מקבלם בסתר] ע"כ. וכן
אמרו (פנהדרין קג.) גבי מנשה, שעשה
לו הקב"ה כמין מחתרת צרקיע כדי
לקבלו בתשובה, מפני מדת הדין
[היתה מעכבת שלא לקבלו בתשובה,
ועשה הקב"ה מחתרת צרקיע ופשט
ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין]
ע"כ. והיות שבני ישראל היו אז
צדיקטא התחתונה, צמ"ט שערי
טומאה, ואת ערוס ועריה, היו
המלאכים מקטרגים שלא לקרס
להוציא גוי מקרב גוי באותות
וצמופתים, על כן הוציאו ה' בעלמו,
צלי שום סיוע ממלאך ושרף, שלא
תעכב מדת הדין.

*

בזווגין בום של אציהו בכום הרביעי. כי
הארבע כוסות מכוונים נגד

*

ארבע כוסות. יש לומר דזהו נגד
ארבעה לשונות של גאולה,
שאמר הכתוב, ויוציאנו ה' ממצרים,
א) ציד חזקה. ב) וצורע נטויה. ג)
וצמורא גדול. ד) וצאותות וצמופתים
(דברים כו-יח).

*

ובמורא גדול זו גילוי שכינה. ויש
לומר דכמו שהוכו מצרים
ציד חזקה וצורע נטויה, כן הוכו
צמורא גדול זו גילוי שכינה, שלא
יכלו לקבול האור הגדול, ומזה פרתה
נשמתם. והוא על דרך שכתב צאור
החיים הק' על הפסוק (שמות יח-ד)
כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים,
ומת כל בכור וגו', ולא נאמר
והרגתי, אלא באמצעות שאני עובר
בתוך מצרים, בזה ימות מעלמו כל
בכור, כנתינת עין של חכמים צרשעים
ועושים אותם גל של עצמות (שנת
לד.). כמו כן הדבר הזה שיפריד
מהם חיות כל הנשמות הצבורות,
באמצעות העצרתו שם ע"ש. ושמעתי
מדודי הגה"צ בעל בית הלחמי ז"ל,
דזהו שאומרים בתפלה, המכה
בעצרתו כל בכורי מצרים, היינו
שצמה שעבר צמורים, בזה עלמו
הוכה ומת כל בכור ע"כ. ואם כן
בגילוי השכינה הוכו מצרים, כמו

הארבע גליות, שישקום ה' אותם בזמן התרעה. וכאשר עומדים בגלות האחרון, כוס הרביעי של אדום, אנו מוזגין כוס

לאליהו, שיבא ויגאלינו ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות, ומבקשים רחמים שפוך חמתך אל הגויים וגו'.

בסעודה שלישית שבת חוה"מ"פ תשע"א לפ"ק

מבואר שכל העשר מכות שצאו על המזרים היו כולם מדה כנגד מדה, ואמרו (שמו"ר ט-י) מפני מה הביא הקב"ה עליהם דם, מדה כנגד מדה, לפי שלא היו מניחין צנות ישראל לטובל מטומאתם כדי שלא יהיו פריץ ורצין, לפיכך לקו המים דם. ואמרו (שם יד-ז) למה הביא עליהם נפרדעים, מפני שהיו משעבדין בישראל, ואמרים להם הביאו לנו שקצים ורמשים, לפיכך הביא עליהם נפרדעים ע"ש. אמנם יש להבין כוונת התרגום שכתב, צפתגמא 'דחשיצו מזראי למידין', הלא הוציאו מחשבתם צפועל, ולא רק דמו לאצדס צמים, אלא קיימוהו גם צפועל, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו.

וּבְצִיָּנו דאיתא בגמרא (סנהדרין נד.) תנא משום רבי פפיס גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו צרוך, עד שצא יתרו ואמר צרוך ה' ע"כ. והיא פליאה עצומה לחשוד את משה וישראל שלא צרכו את ה' על הנסים, הלא אמרו שירה על הים, ויחד כולם הודו והמליכו, ומה הוסיף

עומדים צימי חג הפסח, עסוקים בסיפור יציאת מצרים, שתכליתו להחדיר בקרבנו אמונת אלקי עולם, שיש מנהיג לצירה. ויש לנו ללמוד מיתרו, שאחר ששמע יציאת מצרים וקריעת ים סוף, השפיע זאת עליו לעוצ את כל העבודות זרות ולצוא להתגייר, הרי שהדברים פעלו להתהפך מגוי לישראל, אם כן מכל שכן כאשר בן ישראל מתעטם בהתצוננות בסיפור יציאת מצרים, כמה הרי זה משפיע עליו להתעלות ביהדותו.

וּבְצִיָּנו ביתרו אחר שקיפר לו משה את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים, ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הוצילנו מיד מצרים, ויאמר יתרו צרוך ה' אשר הוציל אתכם מיד מצרים וגו', עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, כי בדבר אשר זדו עליהם (שמות יח-ט). וברש"י כתרגומו [ארי צפתגמא דחשיצו מזראי למידין ית בני ישראל ציה דיניון], צמים דמו לאצדס והם נאצדו צמים (מכילתא) ע"כ. ובמדרכ

כנגד מדה בכל מכה ומכה, ונתנו הודאה לה' על אשר נוקם את נקמתם. אמנם מה שצכל מכה הייתה טפלה לה עוד כמה מכות עבור מחשבתם, דבר זה לא הבינו ישראל למה צאה עליהם, כי לא ראו צוה מדת ה' שמעניש מדה כנגד מדה, כי הגזירות הללו לא ילאו לפועל. אמנם חז"ל (סוטה יא.) אמרו, שלשה היו באותה הענה [דנתחכמה לו], בלעם ואיוב ויתרו, יתרו שצרח זכו מצני צניו וישצו בלשכת הגזית, אם כן הוא ידע רבות המחשבות שחשצו על היהודים, וכאשר שמע ממשה את כל אשר עשה ה' למצרים, הכיר שכל המכות הטפלים הם גם כן מדה כנגד מדה נגד מחשבתם שחשצו עליהם. והוא היה היחידי שהיה יכול לצרך את ה' על כל פרט ופרט, 'כי דבר אשר זדו עליהם', שכולם הם מדה כנגד מדה, כי הוא ידע כל מחשבותם שהיו לרע. ואמרו חז"ל (שם) דבר אשר זדו עליהם, צקדירה שצשלו בה נתצשלו ע"כ. והיינו כי לא רק על התוצאה נענשו, אלא גם על הבישול, הרומז על הכנת המאכל, גם על זה נענשו, ועל דבר זה לא יכלו משה וצני ישראל לצרך את ה', עד שצא יתרו ואמר צרוך ה'.

וזדו כוונת התרגום, שלא רק על המעשים שעשו נענשו מדה כנגד מדה, שזה היה ידוע לישראל גם

יתרו יתרו על שירתם של משה וצני ישראל. ויש לומר דאיתא צמכילתא, רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש צרוך הוא על המצרים צמצרים הייתה של ארבע מכות וכו' ע"ש. ויש להבין מהו הענין שצכל מכה הייתה טפלה לה עוד איזה מכות, עד שצמצרים לקו ארבעים וחמשים מכות.

וייש לומר כי כל גזירה שגזירים אומות העולם על ישראל, יש לה כמה שלצים עד שהגזירה יוצאת לפועל, כי רבות מחשבות בלצם איך לענותם וצאיזה אופן לעשותם, ואם כי צפועל לא יוצאת רק גזירה אחת, אבל צמחשבה תחלה עלה בלצם כמה סוגים מיינים ממינים שונים איך לבצע העינייים. וצהיות כי מחשבה רעה צאומות העולם הקצ"ה מצרפה למעשה, וכדאיתא צירושלמי (פאה א-א) דכתיב (עובדיה א-י) מחמם אחיך יעקב תכסך צושה ונכרת לעולם, ולא מצינו שעשו עשה ליעקב שום רעה, אלא מחשבתו הרעה אשר חשצ עליו מצרפה הקצ"ה למעשה (הוצא צחוס' קידושין לט:), ואם כן מגיע למצרים עונש גם על כל מחשבה ומחשבה, על כן הייתה כל מכה מכופלת צעוד מכות, נגד כל התחצולות ומחשבות שרצו לעשות רעה לישראל.

והנה גם ישראל הצחינו והכירו חסד ה', איך משלם למצרים מדה

היתה תועלת לבאי עולם, שלא יאמרו מקרה נתהוה להם, אלא יבינו מהעונש איך ניאלו את ה' צמה שחטאו צמדה זו, ויתקדש על ידי זה שם שמים, כי בשעה שהקדוש צרוך הוא עושה דין ברשעים, מתירא ומתעלה ומתקלם (רש"י שמיני י-ג). [ובחלשיך הק' כתב לפרש צוה, ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סג-ג), מה שאתה משלם מדה כנגד מדה, כמעשהו, צוה טמון חסד ה']. ולכן אמר יתרו, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים, שגם צחוק המדת הדין של אלקים מתנווץ גדולת שם הוי"ה, מדת החסד, כי בדבר אשר זדו עליהם, שמשלם העונש מדה כנגד מדה, צוה יש חסד גדול.

ויש לומר עוד, בהקדם לבאר מה שאמר הכתוב, ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל, את כל התלחה אשר מצאתם בדרך ויילס ה' (יח-ח). ולכאורה האי על אודות ישראל נראה לכאורה כמיותר, דפשיטא שכל המכות היו רק בשביל ישראל. וגם לחיזה צורך סיפר לו התלחה אשר מצאתם בדרך.

וגראה דהנה הצעל הגדה דורש הכתוב, ויולאו ה' ממצרים ציד חזקה וצורוע נטויה וגו' (דברים כו-ח), ציד חזקה זו הדבר כמה

עתה, ולא הוצרכו לחידושו של יתרו, אלא גם בצתגמא 'דחשיבו' מצראי למידן ית בני ישראל ציה דנינון, שגם על המחשבה רעה נענשו מדה כנגד מדה. ואמר הכתוב ויחד יתרו וגו' אשר הצילו מיד מצרים (יח-ט). ולכאורה היה צריך הכתוב לומר אשר 'הצילם', וכתב בצאר מים חיים, דבהיות שיתרו עצמו היה מיועזיו של פרעה, וממילא היה עשוי למות יחד עם המצרים, אלא שנמלט וניאל. לפיכך שמת עכשו על כל הטובה אשר עשה ה' גם לישראל וגם לו עצמו, שהצילו מן המצרים ונתן זו את הרעיון להתקרב אל ישראל ע"כ.

ורח"ל אמרו (פנהדין נד:) שנעשה צשרו חדודין חדודין, ויש לומר שהגם שצרת ולא היה עמהם בשעה שגזרו הגזירה צפועל, אצל הלך השתחף עמהם צענה, והרי גם על הענה עצמה נענשו, על כן נעשה צשרו חדודין חדודין. [שוב הראוני נקודת הדברים צפנים יפות פ' יתרו צד"ה עתה, וצמשמרת אלעזר צערך תשועה צישראל אות עט].

ודבר זה שהקצ"ה משלם מדה כנגד מדה, יש צוה חסד גדול, כי על ידי זה מכיר האדם מה מוטל עליו לתקן, כי מהעונש יצין וישכיל שחטא צמדה ששייך לעונש הזה. וגם מה ששילם למצרים מדה כנגד מדה,

אך מה שקרא למכת דבר צסם יד חזקה רכיכה ציאור, למה היתה זמכה זו חזוק יד יותר משאר המכות. ואולי כי זהו מעשה אצבעות של ה', וכמו שאמרו מנרים אצבע אלקים הוא (ח-טו), ומכת דבר היתה המכה החמישית, ונשלם אז צוה המכות הבאות מכל היד, על כן אמר הנה יד' ה' הויה זמקנך. — אמנם אכתי יש להצין אשר מכל העשר מכות לא הבליט אלא מכת דבר שהציא ה' על זהמות המנריים, ועל זה הוא מודה ומשבח, ויוציאנו ה' ממנרים ציד חזקה, שהציא עליהם דבר, ומאי אולמא האי מכה יותר משאר המכות שהציא עליהם, והרי סיים 'וצאותות וצופתים', אשר המה העשר מכות, אם כן כבר נכלל צו גם מכת דבר.

וגראדה דהנה הכתוב אומר (ט-י) וממקנה בני ישראל לא מת אחד, וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לצ פרעה ולא שלח את העם. ולכאורה יש להצין איך יתכן כאשר ראה שממקנה ישראל לא מת עד אחד, הוצילה אותו ראייה זו להכביד את לבו, אדרבה, כיון שראה דבר פלא זה, היה עליו להאמין עוד יותר ולשלוח את בני ישראל. ופירש הגאון המלצ"ם (בספרו התורה והמנהג), כי הלשון 'עד אחד' אנו מוצאים בשני מקומות

שנאמר (ט-ג) הנה יד ה' הויה זמקנך וגו' דבר כבד מאלד. וצורוע נטויה זו החרב, כמה שנאמר (דברי הימים א כא-טו) וחרבו שלופה צידו נטויה על ירושלים ע"כ. ולכאורה איזה חרב הויה זמנרים, שאומר ויוציאנו ה' צורוע נטויה זו החרב. ובפשוטו נראה דקאי על חרבו של הקב"ה, וכדאיתא ברמ"א (או"ח סימן תעג-ו) דנוהגין לזרוק מעט מן הכוס בצלבעו כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמוכיר המכות דל"ך עד"ש צאח"צ בכלל וצפרט, הכל י"ו פעמים (מהרי"ל) ע"כ. וכתב זמגן אברהם כנגד חרבו של הקב"ה שנקרא יוה"ך (ד"מ) ע"כ.

אמנם יש לומר עוד, דאיתא ברש"י על הפסוק (תהלים קלו-יז) למכה מנרים צכוריהם, צכוריהם לא נאמר אלא צכוריהם, עמדו צכורים וקפחו שוקיהם של אציהם המעכבים צישראל כששמעו נגע עשירי מפי משה ע"כ. וזהו מכת חרב שמנרים עזמם הכו אציהם. [שוב ראיתי כן בשל"ה הק']. ושמעתי לפרש מה שרבי יהודה הויה נותן זהם סימנים דל"ך עד"ש צאח"צ, שכל המכות קרויין על שם המכה ולא על שם המוכה, מלבד מכת צכורות שרבי יהודה קראה צסימניו 'צכורות', והוא שם המוכה ולא שם המכה. אבל מכיון שהצכורים הרגו בצכותיהם, הרי 'צכורות' שם המכה עזמנה כמו שאר המכות.

אותם ואומרים, מה אלו מתייחסין על שבטיהם, סבורין הן שלא שלטו המצריים בארצותיהם, אם בגופם היו שולטים ק"ו בנשותיהם. לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, לומר מעיד אני עליהם שהם בני ארצותיהם, וזה הוא שמפורש על ידי דוד (תהלים קכג-ד) שבטי י-ה עדות לישראל, השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם ע"כ. וכן איתא במדרש רבה (אמור לז-ה) גן נעול אחותי כלה (שיר ד-יג), על ידי שגדרו ישראל מצריים מן הערוה נגאלו ממצרים, מתוך כך 'שלחין' פרדס רמונים וכו'. ולא נמצא ביניהם אחד מהן פרוץ בערוה, תדע לך שהיה כן, אחת הייתה ופרסמה הכתוב שנאמר (ויקרא כד-יא) ושם אמו שלומית בת דברי ע"כ.

היוצא לנו מזה, כי בני ישראל היו גדורים מצריים ערות הארץ עד להפליא, שבמשך מאתים שנה שעברו שם רצבי רצבות ישראל, ועדיין לא היה להם התורה תצלין נגד היצר הרע, מכל מקום לא אירע מכשול אחת גם מהפחותים שבנם, שלא היה אחד מהם פרוץ בערוה. וכתב בערוגת הבשם (סו"פ וארא) דבאמת יש לנו ראייה חותכת על זה, גלוי לעיני כל, עד שכל המצרים הכירו וראו גודל מעלתן של קדושת ישראל עד להפליא, ודבר זה נתברר במכת דבר. כי נחזי אנו, אם היה מצרי בא על בת

נוספים בתנ"ך, בפרשת בשלת, כאשר מסופר על המצרים שטבעו זים סוף, נאמר (יד-כח) 'לא נשאר בהם עד אחד'. כך גם בספר שופטים (ד-טו) 'ויפול כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נשאר עד אחד'. בשני המקומות דרשו חז"ל ש'עד אחד' מורה על כך שהיה אחד שבכל זאת נשאר. זים סוף נשאר פרעה, ובשופטים מלמדים אותנו הפסוקים שלאחר מכן שסיסרא עצמו נשאר בחיים.

ומבואן שגם בפסוק שלפנינו עלינו לומר שאמנם לא מת ממקנה ישראל 'עד אחד', אבל בהמה אחת בכל זאת מתה. היתה זו בהמתו של בן האשה הישראלית והוא בן איש מצרי, שלפי דיני ישראל הוא כמצרי (עיין רמב"ן ויקרא כד-י). אולם פרעה חשב שהוא מישראל, ולכן כאשר ראה שבהמתו לא מתה, הסיק כי לא התקיימו דברי משה במדוייק, ומשום כך הכביד את לבו. והו שנאמר לא מת ממקנה ישראל עד אחד, אבל אחד מת. אמנם התורה מעידה כי ממקנה 'בני ישראל' לא מת אחד, כי זה לא היה מבני ישראל, אלא בן מצרי שדינו כמצרי. (וכן כתב בהמאור הגדול מהגר"א).

והנה ברש"י (במדבר כו-ה) כתב בטעם שנאמר בכלם החנוכי הפלואי, לפי שהיו האומות מצוין

צריח קודש שנחתם בצשרו, ולפי ערך קדושתו כן הוא גדולתו יותר מאחיו. והנה תיבת 'יד' צמילואו, יו"ד דל"ת, עולה כמספר 'חותם'. וזהו שאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יונק על ראשו שמן המשחה, צמה זכה להיות גדול על אחיו, ומלא את 'ידו' ללבוש את הצגדים, בצציל שהוא מילא את היד, שחותמו הוא בקדושה וטהרה, בזה הוא עומד גדול יותר על חצירו ודפח"ת.

ויע"ל זה אנו נותנים הודאה ציניאית מצריס, ויוציאו ה' ממצריס 'ציד' חזקה, שהיו גדורים שם מן הערובה, ושמרו את החותם שחתם בצשרינו שלא יופגם, עד שהעיד ה' עליהם צמה שנתן שמו על שצטי י— ה, על זה אנו מודים ומשבחים, אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו להשמר בערות הארץ, משך כל השנים הללו, מקטן עד גדול, במקור קדושתן של ישראל. ועל זה אמר מי מעיד בנו שבאמת כן היה. וצא כמשיב, ציד חזקה זו הדבר, צמכת דבר ראו כולם שלא מת ממקנה ישראל אף אחד, וממקנה מצריס לא נשאר אחד, מזה אנו רואים שלא היו מעורבים זה בזה כלל. ולכן צו נאמר הנה 'יד' ה' הויה צמקן (ט—ג), שמשם יתגלה לעיני כל קדושת החותם אשר עבור זה הטיל שמו עליהם, ו'יד' ה' הויה צמקן. (ועיין שמן ראש ח"י פ' צא דף פא)

ישראל, הרי היה הולד מצרי, הוא וצניו וצני צניו, והיה מעורב צצני ישראל גם מצריים. וכמו כן אם היה ישראל צא על מצריים, היה הולד ההוא ישראל, הוא וצניו וצני צניו, ומעורב צחוך צחי מצריים גם ישראל. ואם כן כאשר צא מכת דבר, שאמר ה' צמפורש, והפלה ה' צין מקנה ישראל וצין מקנה מצריים, ולא ימות מכל לצני ישראל דבר. אם היה צחוך ישראל צן ממצרי גם מקנהו היה מת. ואם היה צחוך המצריים צן מישראל גם מקנהו היה יניול. ולצקוף אנו רואים, וימת כל מקנה מצריים, שלא נשאר קיים אף צהמה אחת מכל המצריים, הרי זה מופת חותך שלא היה מעורב צהם אף נפש אחת מישראל. וכמו כן כאשר ממקנה צני ישראל לא מת אחד, הרי שלא היה מעורב צהם אף נפש אחת מהמצריים. אז נחצור לעיני כל, גדול קדושתן של ישראל, עד כמה היו גדורים צמצריים ע"כ.

והנה צספר אמרי ינחק (פרשת אמור) פירש הכחוצ שם, והכהן הגדול מאחיו אשר יונק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הצגדים (כא—), כי גדולת הכהן גדול שזכה להתמנות זו, להיות עומד צראש עוצדי צית ה' ולהכנס לפני ולפנים, אשר כל אדם לא יהיה צאהל מועד, היינו משום שקידש וגידר עצמו צאות

הוא יסוד הנופל ממנו לפרקים, שיוכל לבוא לידי מכשול, ונופל ממדתו. ועל זה נאמר, ויאמר יתרו צרוך ה' אשר הציל אתכם 'מיד' מצרים, 'ומיד' פרעה, אשר הציל את העם מתחת יד' מצרים, שרצו לטמא את חותמתם של ישראל, והקצ"ה עמד ליימנם להצילם שלא יכשלו. — והוא מוסר השכל לדורות האחרונות עיקבתא דמשיחא, שהנסיונות צמדה זו נתרבה ונתפשט עד אין שיעור, איך יש לעשות לעצמו גדרים וסייגים להשמר בקדושה, וליקח אבותינו לסמל ולדוגמא עד כמה היו משומרים בקדושה צערות הארץ.

ונסיים צמה שפירש צעל האמרי אמת מגור ז"ל, ויספר משה לחותנו וגו', שמשה סיפר את כל הנסים הללו ליתרו באופן כזה, שהיו נהירים וצוררים לו כספר. הוא תיאר לפניו את הדברים תיאור חי, ולפיכך יכול היה יתרו לומר, צרוך ה' אשר הציל אתכם, אף על פי שאין מצרכים צרכה על הנס אלא כשרואים אותו בעינים, שכן משה בספורו המשיש לפניו את המאורעות והיה כאילו ראה אותם ממש ודפח"ת.

ובזה נבוא אל המכוון, ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים, סיפר לו כל האותות והמופתים ששלח ה' באדמת בני חם, וגם סיפר לו 'על אודות ישראל', על מה שנעשה במצרים לישראל יחידי שהוכה בהמותיו צמכת דבר, להודיעו ולהראות לו קדושת ישראל, שלא היתה כדבר הזה רק באיש יחידי אחד, צנן האשה הישראלית, כי הכלל ישראל עמדו צרום המעלה בקדושתם צערות הארץ. וסיפר לו המסירת נפש של כלל ישראל בדבר הזה, כי לא עלה להם זאת בקל אלא ציגיעה עצומה לכבוש את ירם.

וסיפר לו 'את כל התלחה אשר מצאתם בדרך', וכמו שאמרו חז"ל (קדושין ב:) ציאה אקרי דרך דכתיב (משלי ל"ט) ודרך גבר בעלמה ע"ש. והיינו התלחה אשר מצא אותם 'בדרך', שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, והקצ"ה עזרו (פוכה נג.), וזהו ויצילם ה', שלא נכשלו. וצ"ש התלחה, למ"ד אל"ף מן היסוד של תיבה, והתי"ו הוא תיקון ויסוד הנופל ממנו לפרקים ע"ש. ובדרך רמו שעל מדת היסוד היתה התלחה, שצוה"ר

בליל שביעי של פסח תשע"א לפ"ק

וביתר ציבור, כי לכל אחד ישנם דברים המעיקים על לבו מפרנסתו וצריאותו ומצבו, וגם ציוס טובה שאומר שירה לה' ומודה ומהלל על טובותיו, עדיין נשאר נקודה בלב למחנה לשליש ולרביע שלא משתתף עם השירה הזאת, כי עכב הוא בתוך תוכו ממצבו, ואין זה ראוי שיקרא בשם 'שירה', כי חסר בו שלימותו, שאין שירתו עולה על גדותיו של לבו, כי ישנו עוד חלל בהלב שלא אומר שירה. ורק כאשר בא האדם להכרה אמיתית שמחתו לא תלא הרעות, ומצרך על הרעה בשמחה כשם שמצרך על הטובה, ומכיר באמת שזהו טובתו האמיתית, וגם על מה שמעיק לו אומר שירה, אז יתכן שיתמלא הלב על כל גדותיו בשירות ותשבחות.

וישראל צעת עמדם על היס זכו לנבואה, ראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל, ולא אמרו אז שירה רק על מה שגאלם מיד נר, כי אז עדיין היה נשאר בהלב זכר ותוגה ממאחזים שנה שעברו בלחץ ועוני, אלא השיגו גודל הטובה שהיתה בשיעבודם, להיות זכור הצרול לזרף אותם שיוכלו לקבל את התורה, בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, והשיגו כי

הן ידוע גודל מעלת שירת היס, ואמרו חז"ל (סנהדרין נא:): כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר (תהלים פד-ה) אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה ע"כ. וזוהר הק' (פ' בשלח מד:): כל מאן דזכי להאי שירתא צהאי עלמא, זכי לה בעלמא דחתי, זכי לשבחא צה ציומוי דמלכא משיחא וכו' ע"ש. ואמרו (שמו"ר כג-ד) מיום שצרה הקצ"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על היס לא מנינו אדם שאמר שירה להקצ"ה אלא ישראל, צרה אדם הראשון ולא אמר שירה, הציל אברהם מכבשן האש ומן המלכים ולא אמר שירה וכו' ע"כ.

והענין צוה הוא, כמו שכתב רש"י אז ישיר משה ובני ישראל (טו-יא), עלה בלבו ששיר וכו' ע"כ. ופירשו כי מעלת השירה הוא כאשר מתמלא הלב על כל גדותיו צתהלה, עד שמתפרץ מתוך הלב ועובר ומשתתף לחוק, כדרך כלי מלא כאשר מוסיפין עליה עובר על גדותיו. ועלה בלבו ששיר, שעלה על מחיצות הלב והשתתף באמירת השירה, ולזה לא כל אדם זוכה, ורק משה וששים רצוא ישראל יחד הגיעו למעלת השלימות ההוא, להיות כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוכה.

וּנְרָאָה הַכוּוּנָה, הֵן יָדוּעַ הַמַּשֵּׁל
מַצְעַל הַחֶפֶץ חַיִּים ז"ל
בְּאֶחָד שָׁבָא פִּעַם לְבִית הַמְדַרְשׁ, וְרָאָה
אֶת הַגְּבַחֵי קוֹרָא אֲנָשִׁים לַעֲלוֹת
לְקַרְיַת הַתּוֹרָה. וּמִתְחַלֵּה מַכְבֵּד אֶחָד
מִמּוֹרַת, וְשׁוֹב אֶחָד מִמְעַרְב, וְאַחַר כֵּן
מֵאֲמַנְעַ הַבֵּית הַמְדַרְשׁ וְכו'. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ
לְמָה הוֹלֵךְ בְּסֻדֵּר מַעֲוָקִים, וְקוֹרָא
אֲנָשִׁים בְּלֵי חֶשְׁבֹן, וּמְדַלֵּג מֵאִישׁ לְאִישׁ.
וְהַשִּׁיב לוֹ, כִּנְרָאָה שְׂלָא הֵיית כֹּאֵן בְּבֵית
הַמְדַרְשׁ לְפָנַי שְׁבֹעַ וְשְׁבֹעֵיִים, שְׂאֵז
כָּבֵד קְרָאֲחֵי לְתוֹרָה אוֹתוֹ הָאִישׁ, עַל כֵּן
אֲנִי מְדַלֵּג עֲלָיו כַּעַת.

וְהַגְּבוּשִׁי הוּא, הֵן אֲנִי רוֹאִים עוֹלָם
לְפָנֵינוּ רַק מִסְפֵּר שֶׁל כְּמָה
שְׁנַיִם, יְמֵי שְׁנֹתֵינוּ בָּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה,
וְלֹא רָאִינוּ מָה שֶׁהִיא בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים,
אֲשֶׁר כּוֹלְנוּ הֵם גְּלוּלִים מִדּוֹר הָעֶבֶר,
וְלִכְל אֶחָד יֵשׁ לוֹ תִּיקוֹן מִיּוֹחַד בְּעוֹלָמוֹ.
הֵן בְּגִלְגוּל הָרַאשׁוֹן יִתְכַן שֶׁהִיא עֵינִי,
וְנִתְנָסָה כָּבֵד בְּנִסְיוֹן הָעוֹנֵי, עַל כֵּן
נִתְנִין לוֹ כַּעַת עוֹשֵׁר וְכַבֹּד, לְהִתְנַסּוֹת
בְּנִסְיוֹן הָעוֹשֵׁר. וְכִנְגְדוּ חֲצִירוֹ בְּהִיפּוֹךְ,
נִתְנָסָה כָּבֵד בְּגִלְגוּל הָעֶבֶר בְּנִסְיוֹן
הָעוֹשֵׁר, וְעַל כֵּן מִתְנַסָּה כַּעַת בְּנִסְיוֹן
הָעוֹנֵי. אֶחָד הִיא בְּגִלְגוּל הָרַאשׁוֹן תְּלִמִּיד
חֶסֶם וְהַשְּׁלִים נִפְשׁוֹ בְּתוֹרָה, וְכַעַת כָּרִיךְ
לְהַשְּׁלִים עֲצָמוֹ בְּחֶסֶד וּמִשָּׂא וּמִתָּן
בְּאֲמוּנָה, וְכִנְגְדוּ זֶה חֲצִירוֹ בְּהִיפּוֹךְ.

וְשִׁבְעֵתֵי מֵאֲחֵי הַגֵּה"ץ מִסְעֵרְדָּהֶעֱלִי
שְׁלִיט"א לְפִרְשׁ (בְּצִרְכַת הַלֵּל)

אֵין הַתּוֹרָה נִקְנִית אֶלָּא בְּיִסְוִרִין, וְכִמּוֹ
כֵּן הַזְּכוּת לְכִנְיַת הָאֲרָךְ (בְּרִכּוֹת ה.),
וְאֵיךְ תִּיקְנוּ בְּזֶה כָּל הַפְּגָמִים הַקּוֹדְמִים
מִגְּלוּלִים הָרַאשׁוּנִים, וְנִתְנוּ הוֹדָאָה הֵן
עַל הַגְּאוּלָּה וְהֵן עַל הַשִּׁיעֲבוּד. וְעַל זֶה
נֹאמֵר וִירָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה
אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם (יֵד-לֵא), הָאִישׁ
רָאִיה מַלְשׁוֹן הַבְּנָה הוּא, הֵם הַשִּׁיגוּ אֵז
אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה, זֶה מִדַּת הַחֶסֶד (כִּמּוֹ
שְׁנֹאמֵר (ד"ה א כט-יא) לֵךְ ה' הַגְּדוּלָּה
וְהַגְּבוּרָה וְכו'), הַחֶסֶד הַגְּדוּל שְׁנַעֲשָׂה
עִמָּהֶם בְּהִיּוֹתָם בְּמִצְרַיִם, וְלֹא נִשְׂאֵר
שׁוֹם טִינָא בְּלִבּ מִנְעַר הַשִּׁיעֲבוּד, אֵז
יִשִּׁיר מִשָּׁה וְצִנֵּי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה
הַזֹּאת, רַק בְּמִנְצַב כּוֹה עֲלֵה בְּלִבּוֹ
שִׁישִׁיר, עוֹלָה הַשִּׁירָה וּמִתְפָּרֵךְ מִכָּל
הַלֵּב, וְכָל עַצְמוֹתָיו תִּתְמַרְנָה ה' מִי
כְּמוֹכָה.

וְהַכְּתוּב אֹמֵר, בְּצֹאת יִשְׂרָאֵל
מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם
לוֹעֵז וְכו', הַהֲרִים רָקְדוּ כְּאִלִּים גְּבַעוֹת
בְּצִנֵּי לֵאֵן וְגו', מִלְּפָנַי אֲלוֹ-הַ יַעֲקֹב,
הַהוֹפְכֵי הַנּוֹר אֲגַם מִיַּם וְגו' (תְּהִלִּים
קִיד-א). וַיֵּשׁ לְהַצִּין לְמָה דִּימָה רָקִידַת
הַהֲרִים וְהַגְּבַעוֹת לְאִלִּים וְצִנֵּי לֵאֵן
דִּיִּיקָא. וְגַם מָהוּ שֶׁהַזְּכוּר מִלְּפָנַי אֲלוֹ-הַ
יַעֲקֹב דִּיִּיקָא, וְלֹא אֲלֻקֵּי אֲבָרָהֶם יִחַק
וַיַּעֲקֹב. וְעוֹד יֵשׁ לְהַצִּין, שְׁמִתְאֵר גּוֹדֵל
כֹּחַ ה' הַהוֹפְכֵי הַנּוֹר אֲגַם מִיַּם, יֵשׁ
דְּבָרִים פְּלוּאִים יוֹתֵר בְּמַעֲשֵׂי ה', כִּי
זֶה גַם בְּצַבַּע הָעוֹלָם שֶׁהַנּוֹר וְהַחֲלָמִישׁ
מוֹלִיאִים מַעֲיֹנוֹת מִיַּם.

ואלין אושדין דמין וכו' ע"כ, היינו שלא תיקנו עדיין חטאים מגלגולם הקדום, ועדיין הם נפגמים, ומה נשתנו אלו מאלו ע"ש.

ובאמת התיקון התחילה עוד קודם ביאתם למצרים, וכמו שכתר בזר הקודש (צ"ר עג-ו) שכתבו המקובלים כי צנאן לצן היו נשמות שנפגמו בחטא עץ הדעת, ולכן בא יעקב שופריה דאדם הראשון והתעסק עמהם לתקנם, עד שנתגלגלו בחוך נשמות בני ישראל במצרים. על כן כמו שצבעים נפש ירדו יעקב ובניו למצרים ואחר כך נתרצו לששים רבוא, כן צאן לצן היו בתחלה שבעים ואחר כך נתרצו לששים רבוא. וכדאיחא צמדרש רבה (שם עג-ח) שאמר יעקב ללצן, כי מעט אשר היה לך לפני ויפרוץ לרוב (ל-ו), שבעים נפש, נאמר כאן מעט ונאמר להלן מעט, צמתי מעט, מה להלן שבעים נפש אף כאן שבעים ע"כ. ולהלן צמדרש (עג-יא) ויפרוץ האיש 'מאד מאד' (ל-מג), ששים רבוא עדרים ע"ש, וציפה תואר כמו שנאמר צמצרים ובני ישראל פרו וישרצו וירצו ויעצמו 'צמאד מאד' (שמות א-ז) ע"כ. וכן הוא צילקוט ראובני (פ' ויא' אות קנג) תתקע"ד דורות היו מגולגלים צנאן לצן, ואחר כך הולכים יעקב למצרים, ומשם זכו להתגלגל צמין אנושי, ולכן היו ישראל פרים ורבים מאד צמצרים ע"כ.

כי לך טוב להודות ולשמך נאה לומר, כי מעולם ועד עולם אתה א-ל, אם רואים צעינים רק עולם אחד מה שלפניו, יתכן שיהיה לו קושיות צהנהגת ה' את עולמו, אבל להיות כי מעולם ועד עולם אתה א-ל, אתה מכיר מה היה מלפנים, ואיזה דברים צריכים תיקון, על כן לך טוב להודות ולשמך נאה לומר, כי הכל הוא צחצון מופלא.

הנה אנו רואים את ישראל מעונים במצרים יותר ממאתים שנה, צחומר וצלצנים וכל עבודה קשה, ויש קושיות למה נשתנינו מכל אומה ולשון להשתעבד כל כך. אבל צאמת היו נשמות הללו גלגולים מדורות הקודמים שצאו שם לתיקונם, היה ציניהם נשמות שצאו שם לתקן חטא אדם הראשון (שער הכולל דרושי הפסח פ"א), ונתגלגלו שם אנשי דור המצול, שקיצצ הקצ"ה שנתגלגלו צישראל צמצרים, ונודככו שם צכור הצרול לצוא לתיקונם. וכמו שכתב האר"י (צשער הפסוקים פ' שמות), דכמו שנענשו צדור המצול צמים, כן נגזר עליהם כל הצן היולוד היאורה תשליכיהו (שמות א-כז). ובצני יששכר (ניסן ד-י) כתב צישראל היו גדורים צמצרים צגילוי עריות ושפיכות דמים, ומה שאמרו צוזה"ק (ח"צ קע:): שטען שרו של ים מה נשתנו אלו מאלו, אלין צגילוי עריות ואלין צגילוי עריות, אלין אושדי דמין

רקדו כאשר ראו 'בני לאן', הגלגולים מהלאן של יעקב. וכאשר שואל מה לך הים וגו' ההרים תרקדו כאילים וגזעות כבני לאן, מהו הרקידה של ההרים והגזעות, על זה אמר 'מלפני אל-ה יעקב', שהקב"ה עשה כבר הנסים הרבות כאלו לאלו שנעשה מהם ששים רבוא עדרים.

ואבור שוב, ההופכי הנור אגם מים חלמיש למעיני מים, כי האגמים והמעיינות שורשם צנור ובחלמיש, והנור אגם מים שהיה אלל יעקב, השקמות המים אשר תצאן הלאן לשמות, נתהפכו לזרע צמעיהן, וכמו כן החלמיש שצתוכו המעיין מים נתהפכו לזרע, אשר כל זה היה לתכלית התוצאות שרואים כעת לפנינו הששים רבוא עדרים שיוצאים כעת ממזרים, ועל זה היא שמחתם. [ונתעוררתי ממאמרם (ברכות י.) צמה שאמרה חנה אין צור כאלקינו (שמואל א ב-ב), אין צייר כאלקינו, הקב"ה צר צורה בתוך צורה, ומטיל צה רוח ונשמה קרבים ובני מעיים ע"כ. וזהו ההופכי הנור אגם מים, שמאגם מים הוא מצייר צורת הולד, שנתהפכו לזרע צמעיהן, וצר צורה בתוך צורה].

ויש לומר כי יעקב צעקו צשמירת הלאן, סלל להם את הדרך לעבור צמזרים, כי ריבוי אלנו היה צדרך נם, וכמו שכתב רש"י (צראשית ל-לח) ויחמנה צבואן לשמות, רבי הושעיא אומר, המים נעשו זרע צמעיהן, ולא היו צריכות לזכר, וזהו ויחמנה צבואן לשמות (צ"ר עג-י) ע"כ. וכמו שאלנו של יעקב נתרצו שלא כדרך הטבע, כן היו ישראל צמזרים, שהיו יולדות ששה צכרם אחד (שמו"ר א-ח). וכאשר צה זמן לידתן, אמרו המילדות לפרעה, כי לא כנשים המזריות העצריות, כי חיות הנה, צטרם תצוא אליהן המילדת וילדו (שמות א-ט) וצרש"י הן משולות לחיות השדה שאינן צריכות מילדות ע"ש. וכל זה מכחו של אותו זקן שהנהיג את עדרי אלנו, שבהם היו טמונות נשמותיהן של דור מזרים.

ועל זה אמר הכתוב, ההרים רקדו כאילים גזעות כבני לאן, דידוע מהאר"י כי גלגול הראשון נקרא אב, וגלגול שני נקרא בן (דבש לפי מערכת ג' אות טו). וההרים רקדו 'כאילים', כאשר ראו אילי יעקב שצאו כעת לחיקונם ציציאתם ממזרים, והגזעות

בסעודת נעילת החג פסח תשע"א לפ"ק

המ"ט של טומאה, והוי"אך ה' אז מאפלה לאור גדול, ודבר זה נתקק בהזמן, שכל אחד יוכל לזכות בו תמיד בכל שנה. ותזכור כי הוי"אך ה' אלקיך ממזרים 'לילה', כאשר היית צמנצ של חושך ואפילה, לילה אלו מעשיהן של רשעים (צ"ר ז-ה), ומשם זכית לנצח לאור גדול, על כן יש עליך לשמור את חדש האצ"ב, שלא תאבד המתנה טובה שיש בעת צידך.

בוציננו ציתרו כאשר שמע הנסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף וזא אל המדבר להחגיג, ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים 'על אודות ישראל' (שמות יח-ט). ויש להבין כי צשלמא מה שסיפר לו השתלשלות יציאתם ממצרים, אם כי כבר ידע יתרו זאת מתחלה, וישמע יתרו את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל, מכל מקום אינו דומה שמייעה לראייה, שמשה ראה כל פרטי הפרטים מה שלא הגיעו עדיין לאוזן יתרו, אבל מה שהוסיף לומר 'על אודות ישראל' נריך ציאור, וכי מי לא ידע שכל זה באה לו עבור ישראל, כי לא עשה זאת ה' לשאר אומה ולשון, ותכלית המכות והנסים היו על אודות ישראל.

וגראדה צהקדם מה שנאמר, ויאמר ה' אל משה זא אל פרעה,

אנו עומדים צרגעים האחרונים של החג הקדוש שעבר עלינו לטובה, שכל אחד היה לו זמנים של התרוממות הנפש, לנצח קצת מחללה של העולם הגשמי, ולעמוד בטופח למעלה מן הארץ, וכעת הזמן לעשות חשבון מכל מה שרכשנו, להיות משארותם נרורות צשמלותם על שכמם על כל השנה. ידוע כי צזמן שצית המקדש היה קיים, כאשר עלו ליראות פני ה' צמקום אשר יצחר, כאשר זא מוצאי יום טוב לא היה רשאי לעזוב את ירושלים תיכף, אלא ופנית צצקר והלכת לאהליך (דברים טו-ו), וצרש"י שטעון לינת לילה של מוצאי יום טוב ע"כ. והוא כדי שיהא לצו פנוי להתצוננות קודם שחזור לציתו ולמסחריו, לעשות לעצמו חשבון סך הכל, עם מה הוא חוזר לציתו.

ואמר הכתוב (דברים טו-א) שמור את חדש האצ"ב וגו', כי צחדש האצ"ב הוי"אך ה' אלקיך ממצרים לילה. ועיין צרש"י והלא ציום יצאו וכו', אלא לפי שצלילה נתן להם פרעה רשות לנצח וכו' ע"ש. ויש לומר דהתורה מזהיר, שיש לשמור את ההתעלות של חדש האצ"ב שלא יתאבד ממנו, כי מעלת החג הזה ענומה מאד, שישראל היו אז משוקעים צשער

וכאשר יראה האלקים צעדה או ציחיד ויעשה עמהם מופת זשינוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל ציטול הדעות האלה כולם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלו-ה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול וכו'. אם כן האחות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הצורא ובתורה כולה. ובעבור כי הקצ"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יאיה אותו שנעשה תמיד זכרון ואת לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל זנינו וזניהם לזניהם וזניהם לדור אחרון וכו', והכל הוא להיות לנו בכל הדורות עדות זמופתים שלא ישכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים וכו' עי"ש בארוכה.

ובדי שיתחזקו ישראל באמונתם זיה' עד סוף כל הדורות, הראה ה' לאזותינו נסים ונפלאות, שלא ישאר שום נד ספק באמונת אלקי עולם, ומאז דור אחר דור יורישו לזניהם הדברים אשר עיניהם ראו צענמם, ומזה יתחזק כל אחד מישראל, כי יש צורא עולם, ויודע כל מה שמתרחש בו, ומשגיח על הכל צעינא פקיחא, ויש חשבון על כל מה שנעשה בעולם. וזה שאמר ה' למשה, אודיעך הסיצה שהכזדתי את לבו ואת לב עזדיו, למען שתי אותותי אלה בקרבן, ומהו התכלית של ריבוי האותות והמופתים, למען תספר באזני זנך וזן זנך את

כי אני הכזדתי את לבו ואת לב עזדיו, למען שתי אותותי אלה בקרבן, ולמען תספר באזני זנך וזן זנך את אשר התעללתי זמנרים וגו', וידעתם כי אני ה' (שמות י-א). ויש לומר הכוונה, כי משה רבינו נתקשה הלא תכלית המכות הוא לשבור ערפו של פרעה לשלח את ישראל, וכי לזה זריכין כל כך מכות, הלא צידו של הקצ"ה להכותו אחת בזמיתה הראויה להתכזד, שלא יוכל לסבול יותר וישלחם מארצו. ולא עוד אלא שה' מכזיד לבו גם כאשר הוא מרוצה לשלחם, כדי שיוכל להכותו עוד יותר, הלא זהו מדתו של זשר ודם הנהנה מנקמתו באויביו, ולא כן הם דרכי ה'.

אבל התירון על זה הוא, כי ריבוי הנסים זמנרים, ועוד פי כמה חמשה פעמים יותר על הים, היה זהם תכלית אחר, והוא כי הנסים והנפלאות והאותות והמופתים, מורה שיש מנהיג לצירה, ויש לעולם אלו-ה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול, וכמו שציאר הרמב"ן (סו"פ זא), כי יש כופרים צעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו זיה' ויאמרו לא הוא. ומהם מכחישים צידיעתו הפרטית, אמרו איכה ידע א-ל ויש דעה בעליון. ומהם שידו צידיעה ומכחישים זשהגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח הא-ל זזהם, ואין עמהם עונש או שזר ואמרו עזז ה' את הארץ.

שכאשר תזכור ותהיה לנגד עיניך מה שאירע ציציאת מצרים, אז תכיר כי אנכי ה' אלקיך, ואז תוכל לקיים בשלימות מצות ה' צרה.

ורחיוזק זה אנו לוקחים עמנו מהחג הקדוש, מנה מיכלא דמהימנותא, שאיר צנו אמונת ה' בצור גדול, אשר לית אחר פנוי מיניה, שויתי ה' לנגדי תמיד, ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'. — חז"ל (שבת קי"ט:) אמרו, כל העונה חמץ יהא שמייה רבא מצרך בכל כחו, קורעין לו גזר דינו ע"ש. וברש"י פירש בכל כוונתו, ובתוס' פירשו בקול רם ע"ש. ויש בזה שני פירושים, ובפשוטו הוא תרגום של יהא שמו הגדול מצורך לעולם ולעולמי עולמים. ויש שפירשו שהוא תפלה שיתמלא שמו, ויהא שמייה, שם י-ה, רבא, ומתפללין עוד שיהא מצורך לעולם ולעולמי עולמים (עיין ש"ע או"ח סימן נו). והוא רפואה בדוקה לבטל הגזירות שנגזרו על האדם.

אמונה יש להוסיף בזה עוד, כי מי שמשבח את צוראו בשעה שהעושר והכבוד מנת חלקו, שלא חסר לו כלום בעולמו, אין בזה חידוש כלל, כי גם צר דעת קטן מכיר טוב למי שממציא לו טובותיו. רק מי שאמונתו צרה נשגבה, שמאיתו לא תצא הרעות, הוא מודה ומשבח גם בשעת שנראה

אשר התעללתי במצרים, ואת אותותי אשר שמתי צם, וידעתם כי אני ה', שעל ידי זה תכירו בהכרה וידיעה אמיתית כי אני הויה, המהוה את הכל, ולטובת שלימות אמונתם של ישראל צה', הנני מציא עליהם נסים ונפלאות משונות בארץ וצים, למען תכירו כי יש בעלים להצירה.

זדוה שאמר משה ליתרו, אחר שסיפר לו כל מה שעשה ה' לפרעה ולמצרים, שלא יקשה בעיניו כי אדון הכל היה יכול להכריח את פרעה גם באחת מכל המכות הללו להוציא את ישראל, ולמה הרבה בנפלאות, במצרים לקו חמשים מכות, ועל הים לקו מאתים וחמשים, על כן האיר לו עיניים, שלא בשביל פרעה נעשה זאת, אלא 'אודות ישראל' שיתחזקו כולם באמונה הטובה הרופה, שאיר להם ולצניהם אחריהם עד סוף כל הדורות, וידעתם כי אני ה'. כי לפי עומק האמונה המאיר בישראל, לעומת זה הוא קבלת עול מלכותו ית"ש וקיום מצותיו, וכמו שנאמר (תהלים קי"ט-כ) כל מצותיך אמונה, כי המאמין שיש בעלים לצירה, והוא הנותן לו חיותו וכחו, ויש עין רואה על כל הנעשה בעולם, ואין נסתר מנגד עיניו, הוא מודרו ביתר שאת בקיום מצות המלך. וכמו שהתחיל ה' בנתינת תורתו לישראל, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ-ב),

(שמות יד-כ) ולא קרב זה אל זה כל הלילה, בצאתה שעה ציקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להם הקב"ה מעשה ידי טובעין צים ואחס אומרים שירה לפני ע"כ. ויש להצין דאם כן איך אמרו ישראל שירת הים על מעשה ידיו שטבעו צים. - עוד יש לדקדק, שאמר הכתוב וירא ישראל את הים הגדולה אשר עשה ה' בצמרים וגו', אז ישיר משה (יד-לא), מהו הכוונה שאמר אז ישיר, ולא סגי למימר וישיר משה וגו'.

וביארגו צוה במקום אחר (עיין שמן ראש לפסח חסג.) על פי דברי הקדושת לוי (פ' שמות) דידוע דעל ידי הכאת מצרים נתגדל ונתקדש שמו הגדול והקדוש בעולם. אמנם האומות הם ערלי לב ועיניהם סתומות ולבם אטום להצין טובות שיוכל להגיע להם על ידי ההכאות הללו, לא כן אם דבר כזה היה אירע לנו אז מרוב שכלינו אשר ניתן לנו מאת אדון כל, ואנחנו מציינים בצאת תכלית כל דבר ופעולת כל דבר, היינו מקבלים צרוב תשוקה ותמדה כל המכות והיסורים, כדי שעל ידי הכאות האלו יתגדל ויתקדש שמו של זוראנו זורא הכל, ואנחנו עומדים ומנפסים כל הימים לזה, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות סא:): שאמרו תלמידיו של רבי עקיבא עד כאן, אמר להם בכל יום ויום הייתי מנפה מתי יבוא לידי כו'. כי

לפניו הסתר פנים, שהעוני והצער מנת חלקו, והוא מדוכא ציסורים ועגמת נפש, ומכל מקום מכיר שזה טובתו האמיתית הבא עליו בהשגחה פרטית מהאב הנאמן, זהו חשיבות גדולה למעלה, וצוה עצמו שמשבח את קונו על מצבו האומלל, הוא ממתיק מעצמו הדינים העליונים.

והנה העולם הזה נקרא בשם 'עולם', מלשון העלם והסתר, כי אכן אהה אל-מסתתר. וכאשר ההסתר גובר עוד יותר והוא הסתר בתוך הסתר, זה מתואר 'עולמי עולמים', העלם בתוך העלם. והאומר יהא שמה רבא מצרך 'לעלם', שגם בזמן העלם והסתר הוא עונה בכל כוונתו וכתו שיהא שמו הגדול מצורך, ולא רק 'לעלם', אלא 'לעלמי עלמיא', גם כשמתגבר ההסתר, העלם בתוך העלם, הוא עומד ומשבח את זוראו, לאיש כזה קורעין לו גור דינו, שזה ממתיק כל הדינים שיתפך הכל לחסד גלוי לעיני כל.

והנה ישראל צשירתם אמרו, אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה צים (שמות טו-א). וברש"י רמה, השליך. ומדרש אגדה, כתוב אחד אומר רמה וכתוב אחד אומר ירה, מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום (מנחומא) ע"כ. ונראה עוד, דאיתא בגמרא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב

זאת לישראל, עדיין אין לומר שירה, כי אולי יאמרו שהכל הוא צדק הטבע, ואולי כישוף הוא וכדומה, ואם כן הוא זה אבידת מצריים בלי תועלת. - אצל אחר זה כאשר התבוננו ישראל, וראו היד 'הגדולה' אשר עשה ה' 'צמצמים', שזהו חסד להמצריים, וייראו העם את ה' ויאמינו בה' וצמשה עצדו, אז דייקה ישיר משה וצני ישראל את השירה, כי אין זה מעשה ידי טובעין צים והולכים לאיצוד, רק קיבלו כעת חיותם, ושפיר ראוי לומר שירה.

וזדו שאמרו ישראל, אשירה לה' כי גאה גאה, אם כי אין אומרים שירה על איצוד הרשעים, אף על פי כן אנו אומרים שירה, כי השירה הוא על טובתם של הרשעים האלו שהם זכו להעשות כלים לקידוש שם ה', 'כי גאה גאה', שנתקדש שם שמים על ידם, ואין זה 'מפלת' רשעים אלא תיקונם, כי סוס ורוכבו 'רמה' צים, הם נתעלו ונתרוממו בהים, שנתפרסם על ידם כבוד ה', וכל מה שצרא בעולמו לא צראו אלא לכבודו.

אמרונו בהגדה, לא ולמד מה בקש לצן הארמי לעשות ליעקב אבינו, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ולצן בקש לעקור את הכל, שנאמר (דברים כו-ה) ארמי אוצד אבי וירד מצרימה וכו'. ויש להצין מהו

זה עיקר מגמת לבנינו ותאות נפשנו וחמדת כליותינו, למסור את נפשנו ורוחינו ונשמותינו בשביל אהבת צוראנו, ומה ידידות וחביבות ועריבת כל היסורים וכל המכות עלינו, הן לזא צאש והן צמים, בשביל שעל ידי מכות יתגדל ויתקדש שמו הגדול כאשר אנו רואים, וכל מכה ומכה ועינוי אשר עושים להם, הוא להם למזור ולתרופה, ויפרחו מהמכות הללו ומתענגים מהם, ויגילו וישמחו לעשות רצון קונם, ומנפים מתי יצוא עליהם עוד יסורים וזה חמדתם עכ"ל"ק.

ובזה הוסיף לפרש (בפרשת בשלח) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' צמצמים (יד-לא), כי יד הגדולה מרמזו על חסד (עיין זוה"ק ח"ג רכ:), שגמל חסד עם המצריים, ומפרש מהו החסד, וייראו העם את ה' ויאמינו בה' וצמשה עצדו, והיו המצריים הכלי לגרום לישראל חמונה ויראה בה' וכו' ע"ש.

ולבן כאשר ראו המלכים שהמצריים נטבעו צים, והשיגו גדול התועלת שיצא זאת לידי חמונת ה' ויראתו, רצו לומר שירה, כי אין זה איצוד להמצריים, רק זהו טובתם האמתית, וכעת המה נחשבים כחיים, כיון שהמה הכלים ליראת ה' של ישראל. חמונת הקצ"ה אמר להם, עד שאין רואים צעיניהם התועלת שהציא

יעקב ילאו בעצם היום וינלוו, דוגמת יעקב, שקם מבית לזן, וינהג את כל מקנהו ואת כל רכושו (בראשית לא-יח). וכמו שזיעקב הוגד ללזן ציוס השלישי כי צרח יעקב (לא-כג), ורדף אחר יעקב, וה' אמר לו, השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע (לא-כט). כן ילאו ישראל ממצרים, והאיקטורין הרגישו ציוס השלישי כי צורחים הם ממצרים (רשי' שמות יד-ה), ויוגד למלך מצרים כי צרח העם, וירדוף אחריהם, ולא נתן ה' לפרעה להרע לישראל.

וזדוהו הקיצה שהחליף לזן משכורתו של יעקב מאה פעמים, וכמו שנאמר ותחלף את משכורתי עשרת מונים (לא-מא), כי לזן הארמי צקש לעקור את הכל, וכאשר הרגיש צלאן יעקב שהמה הנשמות של הכלל ישראל, ויעקב צקדושתו מדריכס וסולל להס דרכס צעולם, הרע לו על כל נפש הצאה לבית יעקב, ורצה להחליף משכורתו, לקלוט הנפשות הללו תחת ידו, ולולי חלקי הצרהס ופחד יחק היה לי כי עתה ריקס שלחמני, את עניי ואת יגיע כפי ראה חלקיס (לא-מצ).

ולצבן כאשר מתחילים לספר ירידת ישראל למצרים אנו מקדימים ראשית ההשתלשלות, אשר מתחלה עובדי עבודה זרה היו אצותינו, ונפגמו הדורות הקודמות, והס צאו

ענין סיפורו של לזן הארמי, להזכירו ביציאת מצרים. ומה גם שמקטין רשעותו של פרעה על ידי זה, שלא היה רשע גדול כל כך כמו לזן. ומהו שאמר 'לא ולמד', הרי אין זה לימוד מקרא, אלא כתוב מפורש ארמי אובד אצי. ונראה דהנה כבר דברנו אמתול (בליל ז' של פסח) כי ישראל צמצרים היו צהן הנשמות שנפגמו צחטא אדם הראשון ודור המצול וכו', אשר מתחלה צאו צגלגול צהלאן של יעקב, שממעט שהיו לפני, שצעים לאן, ויפרוך לרוב, לששים רבוא עדריס. והיינו כי יעקב אצינו לא צוצו משנות חייו כ"צ שנה להיות רועה לאן, אשר עבור זה הייתי ציוס אכלני חרב וקרח צלילה (בראשית לא-מ). אלא יעקב היה רועה אז כל הששים רבוא נפשות ישראל, ונתן עיניו הקדושים עליהס להעלותס מפגמיהס, ולהכין אותס שיהיו ראויים להתגלגל שוב צמצרים, ולצאת משס עם קדוש לקבל התורה.

ולצבן מצינו צו כמה דברים שהיו פועל דמיוני למצבס צמצרים, דאיתא צוזה"ק (ח"א קסו:) דלזן הארמי לא היה צן אדם שניצל ממנו, כי היה מכסף צכישופיס וגדול צקסמים, ועס כל זה לא היה יכול ציעקב ע"ש. וכמו כן היה צמצרים, שלא היה יכול גם עבד יחידי לצרות ממצרים שהיתה הארץ מסוגרת צכשפיס (עיין רשי' שמות יח-ט), וצני

והוא להורות שאין ציד האדם לשנות גזירת עליון, וכמאמרם (יומא לת.) בשמך יקראוך [לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחם בשמך יקראוך], ובמקומך יושיבוך, ומשלך יתנו לך, ואין אדם נוגע צמוכן לחצירו.

ועל זה אמר הכתוב צחכמתו של שלמה המלך, וידבר שלשת אלפים משל (מלכים א ה-יז), כי הוא השכיל ללמד איך שהעולם כולו הבל הבלים הכל הבל (קהלת א-א), והציא לזה משל מפרשתו של לזן שצקש לעקור את הכל, והוא בעצמו ילד וגידל את ציתו של יעקב. והנה ארמי א'צבד א'צי, מתחילת בשלשת אלפים, ודבר זה לקח למשל ללמד להכלל ישראל, כי הכל הוא בהשגחה פרטית מלמעלה, וכל כלי יוצר עליך לא יוצלח (ישעיה נד-ז), ואין אדם נוגע צמוכן לחצירו.

שוב לעולם לחיקונם צלאנו של יעקב צצית לזן, ולזן צקש לעקור את הכל, אמנם ה' הגין צעדם שלא יוכל להרע, ועל ידי זה נצרפו שיוכלו לירד למצרים, ושם נצרפו עוד יותר עד שנחטלו לעם סגולה.

וזוה מוסר השכל איך ההשגחה העליונה מסדרת הכל, ואין כח בעולם לצטלה, ורבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. לזן שורש הטומאה, רוצה לצבד את יעקב שורש הקדושה, וזה לעומת זה, לזן מדתו ארמי, ויעקב מדתו תתן אמת ליעקב (מיכה ז-ב). ולא רק שלא עלה צידו של לזן להוציא מחשבתו לפועל, אלא צנותיו רחל ולאה נעשו האמהות של הכלל ישראל, וצמוך ציתו מגדל יעקב עדרות לאן שיש צהם שורש הששים צבוא נשמות ישראל, והוא יוצא אחר כך מציתו עם כל רכושו ומקנהו,

* * *

טומאת מצרים אין לו דמיון לטומאת אמעריקא

מועץ דאנקט דעם באשעפער וואס האט אונז געגעבן אזעלכע גרויסע טעג, וואס ביי יעדן איד איז געווען יציאת מצרים. בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, יעדער איד איז אדורך געגאנגען א שטאפל פון יציאת מצרים, מען דארף אבער געדענקען וויאזוי אידן האבן אויסגעקוקט אין מצרים, די קדושה וואס אידן האבן געהאט אין מצרים, בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לויעז, היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, אידן וענען ארויסגעגאנגען א הייליג פאלק פון מצרים, מען איז געווען אין א ערות הארץ, אין אזא נידריגע מקום ווי מצרים איז געווען, און מען איז נישט נאכגעגאנגען נאך די דרכי המצריים, מען איז געווען אפגעזונדערט פון די

מצריים, מען האט זיך נישט אויסגעמישט מיט זיי, אידן זענען געווען מצוויינים בלבושם, מצוויינים בלשונם, מצוויינים בשמותם. א איד מיט א גוי האבן נישט געהאט קיין שייכות, מען האט געוויסט אז דער גוי איז טמא, איך האב נישט מיט אים צו טוהן, עס איז קיינמאל נישט פארגעקומען אז עס זאל זיין עפעס א קשר פון א אידיש קינד מיט א מצרי, ווי עס שטייט אין מדרש אז אין דעם זכות איז מען ארויסגעגאנגען, שלא היה אחד מהן פרוץ בערוה (ויק"ר לב-ה).

היתה יהודה לקדשו, אידן זענען געווען הייליג ווען מיאזי ארויסגעגאנגען, ישראל ממשלותיו, אידן זענען געווען מושלים אויף זיך, זיי האבן מושל געווען על יצרם, ביי יעדן איד איז דא א התעוררות אין דעם יו"ט פון פסח, ער זאל אויך ארויסגיין פון מצרים, היתה יהודה לקדשו ארויסצוגיין מיט א קדושה.

אונז לעבן ליידער אין זייער א געזינקענע וועלט, אסאך ערגער ווי עס איז געווען אין מצרים, עס איז נישט קיין דמיון, וויפיל מען זאל זיך קענען פארשטעלן דעם ערות הארץ וואס איז געווען אין מצרים, איז עס נישט קיין מיליאןסמל פונעם ערות אמעריקע אין די היינטיגע זמנים, די טעכניק איז דעמאלס נישט געווען, און דער וועג צוצוקומען צו אן עבירה איז געווען שווער. היינט, טוט דער אייבערשטער מנסה זיין דעם דור מיט א נסיון וואס איז ערגער ווי טומאת מצרים, מען קען האבן אלע טומאות פון די וועלט אין איין בלי, ער קען ארומגיין דערמיט ביי זיך אין מאש און אזוי ווייטער. דער אייבערשטער זאל זיך מרחם זיין אויף דעם יונגן דור וואס זיי דארפן אדורכגיין די נסיונות.

בעת יציאת מצרים יש לראות לא ליפול תיכף בחזרה לטומאתו

קען אמאל זיין, אז מען גייט אוועק יעצט פון דעם יום טוב, און מען פאלט תיכף אריין אינעם טומאת מצרים, אזוי ווי מען איז געווען פון פריער, מען גייט צוריק ווי מען איז געווען פארדעם. אונז האבן ב"ה געהאט אזא שיינעם יו"ט, פינף טאג פונעם יו"ט איז דאך געווען שבת און יום טוב אליינס, צוויי ערשטע טעג און די צווייטע טעג, און א שבת אינדערמיט, וואס יעדער איד האט נישט צוגעריירט צו די בלי, יעדער איז געווען אפגעזונדערט דערפון, יעצט איז דער צייט מקבל צו זיין אויף זיך, בשעת מען גייט צוריק צו די וואכנדיגע טעג, אז א כלי וואס האט נישט אויף זיך קיין פילטער נישט צוצורירן, זאל עס הייסן קאמפיוטער, זאל עס הייסן איי-פאד, זאל עס הייסן בלעקבערי, נישט קיין נפקא מינה וואס די נעמען דערפון זענען, די קבלה דארף א איד מאכן, אז ער וויל זיך פירן ערליך, אזא כלי וואס מען קען צוקומען דערצו צו

טומאה האב איך נישט קיין שייכות, ווילאנג עס האט נישט קיין פילטער אויף זיך, רירט ער נישט צו צו די כלי. און ווען איינער וויל נאך נעמען אויף זיך, זאל ער אכט געבן אזוי ווי איסור יחוד, אזוי ווי מען איז זיך נישט מייחד מיט וועם מען מאר זיך נישט מייחד זיין, מיט אזוי אויך א כלי וואס האט אויף זיך נישט קיין פילטער, זאל ער עס אנקוקן ווי איסור יחוד, נישט אריינטרעטן אין אזא שטוב אליין, נישט האבן קיין שייכות דערמיט. עס איז שווער ווען מיאזי שוין געזינקען דערין, אבער ווילאנג מען איז נאכנישט געזינקען דערין, זאל מען טוהן הרחקות וואס מען קען, אז מען זאל נישט צוקומען דערצו.

מען דארף אכט געבן ביי זיך אין שטוב, מען דארף אכט געבן אין די ביזנעס ווי מען איז. ביזנעס איז נישט קיין שום היתר, אז וועגן דעם ווייל ער וויל מאכן געשעפטן, מעג ער האבן אלעס וואס ער וויל, די געשעפטען דארף זיין פונקט אזוי ריין ווי דער שטוב, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, דו דארפסט האבן הצלחה אין דיין געשעפט, דארפסט האבן אז עס זאל זיין מיט השראת השכינה, דארף מען רייניגען די געשעפטן אז עס זאל נישט זיין דארט קיין טומאה. ווען מען איז אליין א בעל הבית, האט מען אן אחריות, נישט נאר אויף זיך, נאר ער האט אחריות אויף אלע זיינע ארבייטערס, וואס זיי טוען אפ, אלעס ווערט פאררעכנט אויף אים.

להתחנן להבעה"ב שיניח פילטער על כליו

מען ארבעט אסאך מאל ביי אן אנדערער איד, ער איז נישט דער בעה"ב אליין, זאל מען בעטן דעם בעה"ב, מתחנן זיין צו אים און בעטן, אין וויל ארבעטן דא, איך מוז דא זיין, לייג ארויף א פילטער אויף דיין מאשין, אז איך זאל נישט קענען צוקומען צו קיין איסור. אז מען קען נישט ביי אים פועל'ן, זאל מען רעדן צו זיין רב, יעדער מענטש האט דאך ערגעץ צו ווי ער באלאנגט, רעדן צו דעם רב, און אים בעטן ער זאל מערר זיין זיין בעה"ב, אז ער זאל ארויפלייגן א פילטער. אז זיין בעה"ב וויל נישט, איך בין גרייט צו רעדן, ווער עס וויל קען מיד רופען, און בעזיה איך בין גרייט צו רעדן צו סיי וועלכער בעה"ב, און זאגן אז ער זאל זעהן אז די כליס זאל'ן זיין ריין.

דאס דארף מען זיך מקבל זיין אין דעם יו"ט, היתה יהודה לקדשו, אידן זענען ארויסגעגאנגען ווייל זיי זענען געווען גדורים מן הערוה, זיי זענען געווען הייליג, זיי האבן זיך געפירט בקדושה, א איד דארף זיך פירן ערליך בקדושה, דאס איז דער לימוד וואס מען נעמט ארויס פון יציאת מצרים.

גודל כח ומעלת התפלה ופרושה

ווען מען איז געווען אין מצרים האבן אידן געשריגן צום אייבערשטען, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, אז א איד שרייט צום אייבערשטען, אז א איד איז מתפלל, העלפט דער אייבערשטער אין יעדע צרה ווי מען איז. יעדער מענטש האט פראבלעמען, מען זוכט עצות וויאזוי מען קען זיך ארויסדרייען דערפון, וואס מען קען העלפן, עס איז נישט דא נאר איין עצה, אומנות אבותינו בידינו, איין אומנות האבן אונז מקבל געווען, רעדן צום אייבערשטען, מתפלל זיין צום באשעפער, בעטן פונעם אייבערשטען. מתפלל זיין מיינט נישט ווען מען קומט אריין אין ביהמ"ד, און מ'האט אפגעזאגט די ווערטער פון די תפלה, מתפלל זיין איז דער טייטש אז ער לעבט מיט די ווערטער וואס ער זאגט, ווען ער קומט אריין דאווענען ווייסט ער אז עס איז נישטא גארנישט עפעס אנדערש יעצט, יעצט איז ער זיך מייחד עם קונו, יעצט האט ער נאר צומוהן מיטן אייבערשטען, דא גייט ער אראפלייגן אלע זיינע בקשות וואס ער האט צו בעטן פונעם באשעפער, דעמאלס אזא תפלה ווערט אנגענומען, דער אייבערשטער איז נישט משיב קיין איין תפלה ריקם, קיין שום תפלה גייט נישט צוריק אומזינסט, אמאל ווערט מען געהאלפן תיכף, אמאל נעמט עס צייט, אבער תפלה העלפט, אידן האבן געשריגן אין מצרים, עס איז נאכנישט געווען דער זמן ארויסצוגיין, פיר הונדערט יאהר האט מען געדארפט צו זיין, אבער דער כח התפלה וואס אידן האבן מתפלל געווען, דורכדעם זענען זיי געהאלפן געווארן.

שפע ר"ת שיחה פגיעה עמידה

יעדער תפלה איז ממשיך א שפע אויפן מענטש, אלע השפעות וואס א מענטש האט, נעמט זיך נאר פונעם כח פון די תפלות. מען ווייסט די תפלות האבן מתקן געווען אברהם יצחק ויעקב, זיי האבן מתקן געווען שחרית מנחה וערבית, אברהם האט מתקן געווען שחרית, ווי עס שטייט אין פסוק (בראשית י"ב) אל המקום אשר עמד שם, אין עמידה אלא תפלה (ברכות כו), די תפלה פון אברהם אבינו איז געווען עמידה. יצחק האט מתקן געווען מנחה, ויצא יצחק לשוה בשדה (בראשית כ"ד), אין שיחה אלא תפלה, זיין תפלה איז געווען שיחה. נאכדעם איז געווען יעקב אבינו, ויפגע במקום (שם כ"ה-יא), עס איז געווען פגיעה, פגיעה איז אויך א לשון פון תפלה, מיט דעם האבן זיי אראפגעלייגט די דריי תפלות. די ראשי תיבות פון די דריי ווערטער עמידה שיחה פגיעה איז די אותיות שפ"ע, די שפע וואס קומט אראפ אויף דער וועלט נעמט זיך פון עמידה שיחה פגיעה, אלע לשונות

של תפלה, דורכדעם איז מען ממשיך, אז עס זאל קענען אראפקומען די ברכה דא אונטן.

אני ישנה מהקרבות ולבי ער מקרייש ותפלה

עס שטייט אין מדרש אין שיר השירים (שיר ה-ב) אני ישנה ולבי ער, דער מדרש רעכנט אויס אסאך זאכן וואס עס איז אני ישנה, וואס א מענטש איז פארשלאפן דערפון. און עס איז דא א מעלה, זאכן וואס ולבי ער, וואס מען האט א אפן הארץ. אני ישנה מן המצות, אונז זענען פארשלאפן פון די מצוות, מען איז עס נישט מקיים ווי עס דארף צו זיין, ולבי ער לגמילות חסדים, אפילו א פשוטער איד טוהט חסד. אני ישנה מן הקרבנות, אין בין פארשלאפן, עס איז נישט דא קיין קרבנות וואס אונז קענען היינט מקריב זיין, אבער ולבי ער לקריאת שמע ותפלה, צו קרייש און תפלה דארט איז ולבי ער, די בתי כנסיות ובתי מדרשות טוהן משלים זיין די קרבנות וואס אונז האבן נישט היינט, וואס מען קען נישט ברענגען.

האב איך געזעהן שטיין בלשון צחות, אז דער פשט דערפון איז, אני ישנה מן הקרבנות, אז מען דארף צופרי זאגן די פרשה פון קרבנות, איז נאך אני ישנה, ער איז נאכנישט אין ביהמ"ד. ולבי ער, ער וועקט זיך ערשט אויף בשעת מען האלט ביי קריאת שמע און ביי תפלה, דעמאלס וועקט ער זיך אויף. מען דארף וויסן דאווענען הייבט זיך נישט אן ביי קרייש ותפלה און שמו"ע, דאווענען הייבט זיך אן ביי די פרשה פון קרבנות, מען זאל אריינקוקן אין די הייליגע ספרים וואס ברענגען צו פונעם זוה"ק, דער פיטום הקמורת, וואס עס טוהט זיך אלס אפ אין דעם קמורת וואס מען זאגט, וואלט א מענטש נישט איבערגעלאזט די קמורת פאר כל הון דעלמא, עס ליגט אזויפיל סגולות אין דעם קמורת וואס מען זאגט.

ווען מען דאוונט אינדערפרי, דארף מען האבן א מנין זיך שמעלן ווי א איד שמעלט זיך דאווענען, אריינקומען אין ביהמ"ד באצייטענס, פון אדון עולם ביז אדון עולם זאל מען דאווענען, דעמאלס קען נתקבל ווערן די תפילות וואס מען בעט פונעם אייבערשטען.

להינתק מן העולם בשנת התפלה

די סעלפאנס וואס איז דא היינט, מען קומט אריין אין ביהמ"ד דאווענען מיטן סעלפאן, אביסל דאווענט ער, אביסל איז ער פארנומען זעהן וואס מען שיקט אים אריין די מעסידזשעס, אביסל דארף ער שיקן מעסידזשעס, דאס איז א תפלה? קען מען

דען טראכטן אז מען שטייט אזוי פאר א מלך זאל ווערן אנגענומען זיינע בקשות?
גדולי ישראל אין ארץ ישראל האבן ארויסגעגעבן א איסור, אז ווען א מענטש קומט
אריין אין א ביהמ"ד, דארף ער אויסלעשן דעם סעלפאן פארדעם, אפי' ווייבערעמען
זאל עס אויך נישט, גארנישט. דער שעה וואס ער דאווענט איז גארנישט דא אויפן
וועלט, עס איז נישט דא קיין סעלפאנס, עס איז נישט דא קיין ביזנעס, דאס איז מייטש
תפלה, אויב א מענטש קען ביי זיך נישט פועל'ן דאס צו טוהן, איז א סימן אז ער
האלט נאכנישט ביי די א-ב פון דאווענען. די א-ב פון דאווענען איז זיך צוצוגריימען,
צו האבן די הכנה צו די תפילות, די הכנה פון תפלה איז אויסצולעשן אלעס פון די
וועלט אינדרויסען, און זיך קענען שמעלן דאווענען פארן אייבערשטען.

מי שמיחדים בתי כנסיות לתפלה

מען זאגט יעדן שבת ביי די מי שברך, מי שמיחדים בתי כנסיות לתפלה, ומי שבאים
בתוכם להתפלל, מען איז מתפלל אז די אלע וואס טוען די גומע זאכן וואס עס
איז אויסגערעכנט דארט, זאל זיי די באשעפער בענטשען מיט אלע גומע זאכן וואס איז
אויסגערעכנט דארטן. וואס איז דער לשון מי שמיחדים בתי כנסיות לתפלה, זאל שטיין
מי שמנדב בתי כנסיות, ווער עס איז מנדב א ביהמ"ד, ער בויעט א ביהמ"ד, וואס איז
דער מי שמיחדים בתי כנסיות לתפלה. נאר די פשט דערפון איז, מען רעדט נישט דא
פון די וואס בויען א ביהמ"ד, נאר א ביהמ"ד דארף זיין מיוחד נאר פאר תפלה, אויב
זיינע געשעפטן פירט ער אויך דא, ער ברענגט אריין די גאס פון אינדרויסען אריין
אין ביהמ"ד, איז דער ביהמ"ד ביי אים נישט מיוחד לתפלה, און ער דאווענט נישט
אין א ביהמ"ד. מי שמיחדים בתי כנסיות לתפלה, אז איינער איז מיוחד אז די בית
הכנסת איז אויף קיין שום זאך אויף דער וועלט נישט געמאכט געווארן, עס איז
געמאכט געווארן נאר לתפלה, נאר צו דאווענען, און נאכדעם מי שבאים בתוכם
להתפלל, אין אזא ביהמ"ד וואס איז מיוחד נאר לתפלה, דארט קומט ער אריין
דאווענען, אויף דעם איז מען מתפלל און מען בעהט וואס עס שטייט נאכדעם. א איד
דארף ימייחדי זיין בתי כנסיות לתפלה, אז די שוהל זאל זיין נאר מיוחד פאר תפלה,
נישט פאר עפעס אנדערש.

השבת יהי קודש להי ולחינוך הבנים

מען האט שוין מערערע מאל גערעדט דערפון, עס קומען די לאנגע זומער טעג,
הייליגע שבתים, שבת קודש געט דעם חיות פאר א איד פארן גאנצע וואך, ווען
א איד וואלט נישט געהאט דעם שבת וואלט ער נישט געקענט אדורך גיין די גאנצע
וואך. דער שבת געט דעם כח און חיות וואס א איד דארף האבן צו זיין א איד. אין די

שווערע זמנים וואס מען האט היינט, נעמט א איד אלעס פונעם שבת קודש. וואס דאס מיינט די תפילות וואס מען דאווענט שבי"ק, שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול (שבת קיג). ס'איז נישט די זעלבע תפילות, אפילו די גאנצע וואך איז מען פארנומען, מען האט נישט קיין צייט זיך אפצוגעבן און צו ליגן אינעם דאווענען, אבער עכ"פ דער שבת דארף זיין מיוחד פאר תפלה, די שעה וואס מען איז אין ביהמ"ד זאל מען ליגן אינעם דאווענען.

ווען מען קומט אהיים, דארף א שבת זיין א ווארימע מיש פאר די קינדער, חינוך פאר די קינדער, למען תספר באזני בנך וכן בנך הייבט זיך נאר אהן פסח, אבער עם ענדיגט זיך נישט פסח, די חינוך פון קינדער איז א זאך וואס א מענטש דארף שמענדיג מיטלעבן דערמיט. זינגן מיט די קינדער, פארציילן סיפורי צדיקים, רעדן דברי תורה.

דעם שבת פאר זיך אלײן, לאנגע שבתים פון די זומער, מען האט גענוג צייט זיך אויסצורוען, אין אלע מקומות איז דא וואס מען לערנט פרקי אבות, מען זיצט שלש סעודות צוזאמען, זיך מיוחד זיין די שעה צו הערן מוסר, צו הערן תוכחה, הערן זאכן וואס ברענגן צו אהבת ה' און צו יראת ה', דאס געט דעם כח, מען זאל קענען נאכדעם אדורך גיין די גאנצע וואך ערליך.

רצונך להכיר מי שאמר והיה העולם למוד אגדה

עם שטייט אין ילקוט (ספרי פי עקב) אם רצונך להכיר מי שאמר והיה העולם, אז דו ווילסט קענען דער וואס האט באשאפן די וועלט, למוד אגדה, זאלסטו לערנען אגדה. ווען א מענטש לערנט אגדה, ער הערט דברי אגדה, איז ער מכיר דעם מי שאמר והיה העולם. מען קען לעבן אויף דער וועלט, און נישט מיט לעבן אז עם איז דא א באשעפער אויפן וועלט, אבער מיטלעבן מיטן מי שאמר והיה העולם, דאס נעמט זיך נאר פון דעם וואס א איד הערט אגדה, ווען א איד איז עוסק אין אגדה קען ער נאכדעם צוקומען מכיר צו זיין מי שאמר והיה העולם, דאס איז די עבודה.

דער אייבערשטער זאל געבן, מיר גייען ארויס פון די טעג פונעם יו"ט, אונז נעמען עם מיט מיט זיך, שמור את חודש האביב, אונז גייען דאס אפהימען, אייננויקלען אין זיך, מיטצונעמען אויף א גאנץ לעבן שפעטער, די גאנצע יאהר וועט מען אפרעכטן אויף דעם וועג וויאזוי עם האט מאיר געווען ביי אונז די אמונה דעם פסח. וועגן דעם

הייסט דאך עם סדר, ווייל מיט שמעלט מען אויס א סדר אויפן גאנצן יאהר שפעטער, אזוי שטייט אין הייליגע ספרים.

זאל דער אייבערשטער געבן, חסל סידור פסח כהלכתו ככל משפטו וחוקתו, כאשר זכינו לסדר אותו, אזוי ווי אונז האבן זוכה געווען מסדר צו זיין דעם פסח, כן זוכה לעשותו, זאלן אונז עם קענען אויספירן מן הכח אל הפועל, עם זאל לייכטען ביי אונז די אמונה אינעם אייבערשטען, עם זאל אונז נישט שמערן קיין שום זאך פון הבלי עולם הזה, אונז זענען אראפגעקומען אויף דער וועלט טוהן דעם רצון פונעם אייבערשטען, עם זאל ארויסקומען דערפון א כבוד שמים. כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, ווען מען לעבט מיט אמונה, האט מען א גרינג לעבן, א לעבן פון א רוהיגקייט, ער ווייסט אז אלעס פירט זיך פון אויבן, און אז דער אייבערשטער וויל וועט אלעס זיין, און אז דער אייבערשטער וויל נישט, איז אלע השתדלות פונעם מענטש גארנישט, צא ולמד, דאס איז דער לימוד וואס אונז לערנען זיך אראפ פונעם יו"ט פסח.

זאל דער אייבערשטער געבן, מען האט געמיינט אז דער יו"ט וועט שוין דער ליל שימורים, זוכה זיין צו די גאולה, די נאכט איז אוועקגעלייגט אויף די גאולה העתידה, עם גייט אדורך נאך א יאהר און נאך א יאהר, און מען געפינט זיך נאך אלס אין דעם זעלבן ביטערן גלות, נישט נאר אין דעם זעלבן גלות, נאר פון יאהר צו יאהר איז נישט דא אפילו קיין דמיון, וויאזוי עם קוקט אויס די נידריקייט, פון צען יאהר צוריק ביז היינט איז געווארן א נייער וועלט, עם איז קשה כח הסבל. זאל דער אייבערשטער געבן, עם זאל נתעורר ווערן די השפעת הגאולה וואס פסח האט געברענגט ביי אידן, אפילו אונז האבן נישט זוכה געווען מקבל זיין פני משיח אין דעם יו"ט, זאל דער אייבערשטער רחמנות האבן אויפן כלל ישראל, כימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות, אחכה לו בכל יום שיבא, א איד דארף מחכה זיין אויף ביאת המשיח.

דער באשעפער זאל העלפן אונז זאלן קענען מיטנעמען די השפעות פונעם יו"ט, א שפע פון פרנסה, וואס פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף, זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, שביעי של פסח און אחרון של פסח איז א זמן פון השפעה אין פרנסה, ווי עם שטייט אין הייליגע ספרים, זאל דער אייבערשטער געבן פאר אלע אידישע קינדער זאלן זיין אנגעפילט מיט ברכת ה', דער באשעפער זאל שיקן לשובע ולא לרוון, עם זאל זיין א זעמיגקייט און א השפעה ביי יעדן אידיש קינד, מען זאל קענען מיט די געלט מגדל זיין אונזערע קינדער לתורה ולחופה ולמעשים טובים, זעהן אסאך נחת ביי

די קינדער, קענען טוהן מצות ומעשים טובים, אויסנוצן דאס לעבן צו תורה עבודה וגמילות חסדים, נישט נאכלאזן די שיעורי תורה וואס א איד דארף לערנען יעדן טאג, דאווענען וויאזוי א איד דארף צו דאווענען, עוסק זיין אין גמילות חסדים, וועט דער אייבערשטער אונז משפיע זיין פון אלעם גוטען, דער באשעפער וועט ממלא זיין כל משאלות לבבינו לטובה, אונז זאלן זוכה זיין אלע אינאיינעם, אקעגן גיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יעקב דוב גרינוואלד הי"ו
אשר הווייל זהב מכיסו להוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
ולרגל השמחה השרויה במעונו
בהיכנס בנו הב' יצחק אייזיק נ"י לעול התורה והמצות

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' הרוצה בעילום שמו הי"ו
אשר הווייל זהב מכיסו להוצאת הקונטרס לזכות את הרבים

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יקותיאל יודא פריינד הי"ו
אשר הווייל זהב מכיסו להוצאת הקונטרס לזכות את הרבים

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יאיר צבי גרינצווייג הי"ו
אשר הווייל זהב מכיסו להוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
ולרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בתו הכלה תחי' למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו

718.387.5770

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' ישראל מרדכי קרויס הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוס בני החתן חנני' דוב ני"ו למז"ט

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' יוסף לעפקאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוס בני החתן יונה ני"ו למז"ט

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' וואלווי שפיערער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' יהזקאל שימשאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוס בתו הכלה תחי' למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' ישעי' פריעדמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' אברהם צבי אדלער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידנו
מוה"ר ר' מיכאל צבי זיכערמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב